

KLAIPĖDOS R. PRIEKULĖS VAIKŲ LOPŠELIS-DARŽELIS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

Priekulė

TURINYS

I. Bendrosios nuostatos	2
II. Programos sudarymo principai	6
III. Ikinokyklinio ugdymo turinio tikslas, uždaviniai.....	6
IV. Ugdymo turinys, metodai, priemonės	7
V. Ugdymosi pasiekimai ir vertinimas	8
Priedai	
1 priedas. Esminės nuostatos ir gebėjimai, kuriuos vaikas turi įgyti iki 6 metų	10
2 priedas. Ugdymosi psiekimų gairės	13
3 priedas. Temų plėtojimas atsižvelgiant į metų laikų kaitą, visuminį pasaulio pažinimą	72
VI. Naudota literatūra. Šaltiniai	74

KLAIPĖDOS R. PRIEKULĖS VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Informacija apie įstaigą:

1.1. Mokyklos oficialus pavadinimas – Klaipėdos r. Priekulės vaikų lopšelis-darželis, trumpasis pavadinimas – Priekulės vaikų lopšelis-darželis;

1.1.1. adresas: Lietuvininkų g. 11, LT-96341 Priekulė, tel. Nr. (8 46) 454 105, įstaigos kodas 191787491, el. p. darzelisp@gmail.com;

1.1.2. teisinė forma – Klaipėdos rajono savivaldybės biudžetinė įstaiga;

1.1.3. institucijos grupė: ikimokyklinio ugdymo mokykla, kodas – 3110;

1.1.4. institucijos tipas: ikimokyklinio ugdymo mokykla, kodas – 3111;

1.1.5. pagrindinė paskirtis – ikimokyklinio ugdymo grupės įstaiga lopšelis-darželis.

1.1.6. mokymo kalba – lietuvių kalba.

1.1.7. mokymo forma – grupinio, mokymo proceso organizavimo būdas – kasdienis.

1.2. Priekulės vaikų lopšelio-darželio Derceklių skyrius:

1.2.1. adresas: Pavasario g. 79, Derceklių k., Priekulės sen., LT- 96376, Klaipėdos r.;

1.2.2. institucijos grupė: ikimokyklinio ugdymo mokykla, kodas – 3110;

1.2.3. institucijos tipas: ikimokyklinio ugdymo mokykla, kodas – 3111;

1.2.4. pagrindinė paskirtis – ikimokyklinio ugdymo grupės įstaiga lopšelis-darželis;

1.2.5. mokymosi kalba – lietuvių kalba;

1.2.6. mokymosi forma – grupinio, mokymo proceso organizavimo būdas – kasdienis;

1.2.7. vykdoma ikimokyklinio ugdymo programa.

1.3. Priekulės vaikų lopšelio-darželio Drevernos skyrius:

1.3.1. adresas: Žvejų g. 2, Drevernos k., Priekulės sen., LT-96240, Klaipėdos r.;

1.3.2. institucijos grupė: ikimokyklinio ugdymo mokykla, kodas – 3110;

1.3.3. institucijos tipas: ikimokyklinio ugdymo mokykla, kodas – 3111;

1.3.4. pagrindinė paskirtis – ikimokyklinio ugdymo grupės įstaiga lopšelis-darželis;

1.3.5. mokymo kalba – lietuvių kalba;

1.3.6. mokymo forma – grupinio, mokymo proceso organizavimo būdas – kasdienis;

1.3.7. vykdomos švietimo programos: ikimokyklinio ugdymo, priešmokyklinio ugdymo.

1.4. 2016 m. rugsėjo 1 d. Derceklių kaime atidarytas Priekulės vaikų lopšelio-darželio Derceklių skyrius. Skyriuje veikia 3 grupės.

1.5. 2020 m. rugsėjo 1 d. Drevernos darželis prijungtas prie Priekulės vaikų lopšelio-darželio. Skyriuje veikia 3 grupės.

2. Įstaigos pedagogai ir jų kvalifikacija:

2.1. lopšelyje-darželyje dirba aukštos profesinės kompetencijos pedagogai, turintys ilgametę patirtį, žinių bei įgūdžių. Pedagogai yra įgiję aukštąjį ir aukštesnįjį pedagoginį išsilavinimą, turi vyresniojo mokytojo, mokytojo metodininko kvalifikacines kategorijas. Kvalifikuoti pedagogai stengiasi pažinti kiekvieno vaiko individualybę, pasirinkti ir taikyti tinkamas ugdymo strategijas, geba sukurti grupėse psichologiškai saugią aplinką, mato vaikų ugdymo(si) perspektyvą, geba profesionaliai organizuoti ugdymo ir ugdymosi procesą, palaikyti ir stiprinti vaiko galias, tinkamai vertinti jo pasiekimus bei daromą pažangą. Mokytojai domisi naujovėmis, nuolat tobulina savo kvalifikaciją;

2.2. teikiama pagalba specialiųjų poreikių turintiems vaikams, jų tėvams. Pagalbą teikia specialusis pedagogas, logopedas, psichologas. Lopšelyje-darželyje įsteigta Vaiko gerovės komisija, kuri atlieka pradinį vaiko specialiųjų poreikių vertinimą, bendradarbiaudama su specialistų komanda ir tėvais, aptaria ir sudaro individualius pagalbos vaikui planus, programas, teikia konsultacijas, rekomendacijas ugdytinių tėvams, dirbantiems pedagogams;

2.3. meninio ugdymo pedagogai užsiima muzikiniu ir judesio lavinimu, padeda organizuoti bendruomenės kalendorines, tautines šventes, puoselėja etnokultūrinius renginius.

3. Regiono savitumas:

3.1. Priekulė – Klaipėdos rajono miestelis. Jis įsikūręs pajūrio žemumoje, prie Minijos upės kilpos, 7 km iki Kuršių marių. Minijos upės kilpoje yra Vingio parkas, kurį su vaikais aplankome keičiantis metų laikams. Ugdydami vaikus stengiamės, kad vaikai kuo daugiau sužinotų apie savo miestą, jo istoriją, lankytinas vietas, esamas įstaigas. Nuo 2005 metų vykdome projektą „Kaip palengvinti vaikų perėjimą iš darželio į mokyklą“, kurio tikslas – ugdyti aktyvų, savimi ir savo gebėjimais pasitikintį, stiprią pažinimo motyvaciją turintį vaiką, užtikrinti ugdymo(si) tęstinumą.

Priekulės miestas priklauso Mažosios Lietuvos etniam regionui, todėl puoselėdami senąsias tradicijas siekiame, kad vaikai ir šeimos nariai kuo daugiau sužinotų ir pažintų apie savo kraštą. Čia gyveno literatūros klasikė, Mažosios Lietuvos metraštininkė Ieva Simonaitytė. Buvusiame rašytojos gyvenamajame name įkurtas ir jos vardu pavadintas memorialinis muziejus. Priekulės miestas turi gilią istoriją su jam būdingais papročiais ir tradicijomis bei minimas įvairiuose literatūros šaltiniuose.

4. Įstaigos savitumas:

4.1. lopšelis-darželis – vienintelė ikimokyklinė įstaiga Priekulės mieste. Čia ugdomi ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikai iš miesto ir aplinkinių kaimų. Siekiant padėti šeimai pažinti ir perimti lietuvių tautos istorinį bei kultūrinį palikimą, ugdymas vyksta etninės kultūros kryptimi, kuri glaudžiai

susijusi su Priekulės miesto istorija, gamta, krašto papročiais ir tradicijomis. Bendradarbiaujama su Priekulės seniūnija, Gargždų muzikos mokyklos Priekulės skyriumi, Priekulės kultūros centru, Jono lankučio viešosios bibliotekos Priekulės filialo skyriumi, bendruomenės namais „Priekulės ainiai“, Socialinių paslaugų centru, Priekulės Ievos Simonaitytės gimnazija.

4.2. lopšelyje-darželyje didelis dėmesys skiriamas vaikų sveikatinimui ir fiziniam aktyvumui. Įstaiga yra įstojusi į „Aktyvių mokyklų“ tinklą, kuriame pagrindinis dėmesys skiriamas mokyklos bendruomenės fizinio aktyvumo skatinimui, kuriant fiziniam aktyvumui palankią mokyklos aplinką ir integruojant fizinį aktyvumą į kasdienį įstaigos gyvenimą. Lopšelis-darželis taip pat dalyvauja ir „Sveikatą stiprinančių mokyklų“ veikloje, kurios tikslas – stiprinti ugdytinių ir kitų mokyklos bendruomenės narių fizinę, protinę, dvasinę sveikatą, gilinti sveikatos žinias bei formuoti sveikos gyvensenos įgūdžius, bendromis mokytojų, medikų, šeimos bei visuomenės pastangomis kurti integruotą, visa apimančią sveikatos stiprinimo bei sveikatai palankią aplinką. Pedagogai dalyvauja respublikinėje projektinėje veikloje: „Lietuvos mažųjų žaidynės“, „Jaunojo atleto“ programa, „Futboliukas“, „Sveikatiada“, „Sveikata visus metus“;

4.3. siekiant geresnės emocinės vaikų savijautos, padėti ugdytiniams įgyti socialinių bei emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų, įstaiga įgyvendina SEU programas: „Zipio draugai“, „Kimochi“. Tarptautinė ankstyvosios prevencijos programa „Zipio draugai“ skirta 5–7 metų vaikams. Ši programa siekia pagerinti emocinę vaikų savijautą, ugdo gebėjimą įveikti socialinius ir emocinius sunkumus. Mažesniojo amžiaus grupėse (3-5 metų) ugdytiniai dalyvauja tarptautinėje socialinių-emocinių įgūdžių programoje „Kimochi“, kuri skirta emociniam intelektui ugdyti, pozityviam elgesiui skatinti ir bendradarbiavimo įgūdžiams lavinti;

4.4. ugdymo grupės komplektuojamos atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnius. Programa parengta, atsižvelgiant į įstaigos ilgalaikę veiklos patirtį, Priekulės ir aplinkinių kaimų bendruomenės poreikius, lūkesčius, kiekvieno vaiko reikmes, gerbiant kultūrinių tradicijų įvairovę. Grupių aplinka yra mobili, pritaikyta pagal vaikų poreikius, organizuojamas veiklas. Priemonės ir veiklos planavimas skatina kiekvieno vaiko vystymąsi, sudaro galimybę individualizuoti ugdymą. Taip pat vaiko saviraiška plėtojama salėje, kurioje vyksta muzikos, šokio, kūno kultūros užsiėmimai, šventiniai renginiai. Lauko aikštelėje įrengta „Sodybėlė“ edukacinei veiklai. Lauko erdvės pritaikytos plėtoti vaikų sveikatos, judėjimo poreikius. Tam tikslui įrengta futbolo aikštelė, sveikatingumo takas, lauko įrengimai, skatinantys vaikų fizinį aktyvumą. Ugdant vaikų tyrinėjimo, eksperimentavimo, individualius poreikius įrengtos STEAM ir muzikavimo erdvės. Siekiame, kad aplinka būtų saugi, funkcionali, estetiška, pritaikyta vaikų reikmėms ir interesams.

5. Vaikai ir jų poreikiai:

5.1. lopšelio-darželio grupėse ugdomi vaikai nuo 1,5 iki 6 metų;

5.2. programoje pirmiausia orientuojamasi į svarbiausius atitinkamo amžiaus tarpsnio vaikų poreikius bei gebėjimus. Programoje vaikų amžius tik sąlyginai siejamas su pasiekimų žingsniais, dėmesys skiriamas individualiam vaiko tobulėjimui, stebima individuali vaiko pažanga, kuri nebūtinai atitinka vaiko amžių;

5.3. šiuolaikinis ugdymas grindžiamas supratimu, kad ugdymas(is) yra konstruktyvi paties individo veikla, sudarant jam ugdymo(si) sąlygas bei suteikiant paramą. Vaikai ugdomi, remdamiesi sukaupta patirtimi, įgūdžiais bei jiems būdingais pasaulio pažinimo ir mokymosi būdais. Pedagogas parenka ugdymo metodus, kurie tenkina individualius vaiko poreikius. Programa remiasi Lietuvos strateginiuose švietimo dokumentuose išskiriamomis prioritetinėmis laukiamų ugdymo rezultatų kryptimis: vaiko individualių galių plėtojimu, t. y. pozityviai nusiteikęs, vaiko santykių su kitais plėtojimu, t. y. bendraujantis ir bendradarbiaujantis bei aktyvus visuomenės narys, ir vaiko įgalinimas mokytis, t. y. pasirengęs mokytis visą gyvenimą;

5.4. mūsų tikslas – sukurti ugdymo aplinką, kuri atitiktų vaikų amžiaus tarpsnius. Lopšelyje-darželyje kuriama jauki, saugi, inovatyvi ir estetiška aplinka, pritaikyta vaikų poreikiams;

5.5. pedagogai kuria ugdymo(si) sąlygas gabiems vaikams, kurie gali patenkinti poreikį būti pripažinti, pastebėti, gali ilgam įsitraukti į sudėtingą veiklą, bendrauti su kitais panašių gebėjimų turinčiais vaikais;

5.6. siekiama padėti šeimoms, kurios gyvena socialinės atskirties ir skurdo aplinkoje;

5.7. ugdytiniams, kuriems nustatyti specialieji ugdymo(si) poreikiai suteikiama papildoma specialiojo pedagogo, psichologo pagalba. Mokytojos rengia pritaikytas programas, kurios atitinka ugdytinių poreikius ir yra integruojamos į ikimokyklinio ugdymo programą.

6. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai:

6.1. neatsiejamas šeimos ir darželio bendradarbiavimas visose srityse. Tėvai yra nuolatiniai pagalbininkai ugdomosios aplinkos kūrime. Bendruomenėje puoselėjant tradicijas ir papročius, įstaigos veikloje aktyviai dalyvauja ugdytinių šeimos nariai. Garantuojamos vaikų ir darbuotojų saugios veiklos ir tobulėjimo sąlygos;

6.2. tėvams (globėjams) yra sudarytos sąlygos pasirinkti grupės darbo laiką. Lopšelis-darželis dirba 10,5 val., 12 val.;

6.3. dauguma tėvų pageidauja, kad būtų patenkinami vaikų pažinimo, saviraiškos, socialiniai, etniniai, sveikatos saugojimo ir stiprinimo poreikiai, kurie yra būtini tolesnei sėkmingai vaikų veiklai priešmokyklinėje grupėje.

6.4. tėvams suteikiama informatyvi, aktuali informacija susijusi su vaikų ugdymu elektroniniame dienyne www.musudarzelis.lt ir internetinėje svetainėje www.priekulesdarzelis.lt.

7. Lopšelio-darželio filosofija:

7.1. Lopšelio-darželio filosofija – visuminis, humanistinis vaiko galių puoselėjimas įgyvendinant geros mokyklos koncepciją ir stiprinant partnerystės ryšius su šeima;

7.2. programa parengta vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis, Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu bei pagrindiniais teisiniais dokumentais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ugdymo(si) veiklą: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Vaiko gerovės politikos koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija.

II. PROGRAMOS SUDARYMO PRINCIPAI

8. Ikimokyklinio ugdymo turinys sudarytas vadovaujantis šiais principais:

8.1. humaniškumo – pastebimas ir gerbiamas kiekvienas vaikas, palaikomi vaikų sumanymai, džiaugiamasi jų laimėjimais. Pedagogų ir vaikų santykiai grindžiami tarpusavio pasitikėjimu, atsakomybe, pagarba kito nuomonei.

8.2. individualumo – atsižvelgiama į vaiko išsivystymo lygį ir planuojama tokia veiklos apimtis, kuri užtikrina sėkmingą kiekvieno vaiko ugdymą(si). Didelis dėmesys skiriamas individualumą sąlygojantiems veiksniams: šeimos kultūrai, vaiko amžiui, lyčiai, vaiko išsivystymo lygiui, charakteriui ir temperamentui, mokymosi stiliui, pomėgiams, geriau ir menčiau išsivysčiusiems gebėjimams, vaiko savęs vertinimui. Vadovaujamosi nuostata, kad kiekvienas vaikas turi savo gyvenimo ritmą, augimo tempą, pasaulio pažinimo stilių;

8.3. tautiškumo – siekiama padėti augančiam vaikui perimti lietuvių tautos kultūros vertybes, vietovės papročius, tradicijas, jas puoselėti ir kartu kurti savo tapatybę šiuolaikinėje visuomenėje;

8.4. demokratiškumo – skatinama lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė ir sąveika, kai ugdytojas orientuojasi į vaiką kaip į asmenybę. Šeimos ir darželio sąveika grindžiama tėvų ir auklėtojų iniciatyvų derinimu, partnerystės plėtojimu, tėvų pedagoginiu švietimu. Vaikams sudaroma galimybė kritiškai mąstyti, rinktis įdomią veiklą, elgtis savarankiškai, tačiau susitariama dėl kai kurių taisyklių.

8.5. tęstinumo – siekiama ugdymo(si) nuoseklumo. Ugdymo turinys suderintas su priešmokyklinio ugdymo turiniu, siekiama, kad vaikas darniai pereitų nuo šeimos prie ugdymo(si) ikimokyklinėje įstaigoje, sukauptų patirties ir pasiektų gebėjimų lygmenį, reikalingą priešmokykliniame ugdyme.

III. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO TIKSLAS, UŽDAVINIAI

9. Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūrinius, etninius, socialinius, pažintinius poreikius ir tobulėti savo ritmu.

10. Uždaviniai:

10.1. plėtoti šeimos ir ugdymo įstaigos sąveiką, siekiant užtikrinti sėkmingą vaiko socializaciją;
10.2. lavinti ugdytinių pažintinius gebėjimus, sudaryti sąlygas domėtis, ieškoti, tyrinėti, atrasti, padėti pažinti supantį pasaulį, skatinti savarankiškumą;

10.3. saugoti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, garantuoti saugią, sveiką ir turiningą ugdymo(si) aplinką, sudaryti sąlygas specialiųjų ugdymo(si) poreikių tenkinimui;

10.4. plėsti vaiko supratimą apie aplinkinį pasaulį, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualią socialinę patirtį, sudaryti sąlygas perimti tautos ir savo krašto kultūros pagrindus.

11. Esminė ugdymo nuostata – nuo pusantrų iki šešerių metų kiekvienoje ugdymo(si) ir pasiekimų vertinimo srityje įgytas santykis su savimi, su kitais ir su aplinka išreiškiamas nusiteikimu, polinkiu, požiūriu (1 priedas).

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

12. Ugdymo turinys sudarytas taikant į vaiką orientuotus aktyvius ugdymo(si) metodus, priemones, formas:

12.1. ugdomoji aplinka – saugi, jauki, inovatyvi, skatinanti eksperimentuoti, kurti, lengvai prieinama, patogi, atitinkanti vaiko raidą. Grupių erdvės suskirstytos taip, kad vaikai galėtų laisvai žaisti, kurti, tyrinėti, naudotis ugdomosiomis priemonėmis. Grupės praturtintos naujausiomis IKT priemonėmis – interaktyviais ekranais. Iš tradicinių erdvių pereinama prie netradicinių lauko erdvių: edukacinė-etninė erdvė „Sodybėlė“, STEAM erdvė skirta eksperimentavimams, tyrinėjimams, lauko muzikos instrumentų aikštelė, atskiros kiekvienos grupės erdvės, jose įrengti judėjimą skatinantys įrengimai, sveikatingumo takelis, futbolo aikštelė „Futboliukas“, edukacinė erdvė „Pažinkime pasaką“;

12.2. pagrindinė ugdymo(si) organizavimo forma yra įvairi vaikų veikla – pokalbiai „Ryto rato“ metu, žaidimai, projektai, STEAM eksperimentai, tyrinėjimai, išvykos, susitikimai su įvairių profesijų atstovais, šeimos narių įtraukimas į veiklas, šventės, renginiai, meniniai užsiėmimai (muzika, šokis), sportinė veikla. Tai vieno vaiko veikla, mažos grupės vaikų veikla ir visos grupės mokytojos organizuota veikla;

12.3. ugdymo turinys visai grupei parenkamas orientuojantis į bendrus grupę lankančių vaikų poreikius bei kompetencijas ir pritaikomas pagal individualius gebėjimus, atsižvelgiant į vaikų ugdymo pasiekimų gaires (2 priedas);

12.4. ugdomosios veiklos planavimas yra lankstus: tiek pedagogui, tiek vaikui suteikia kūrybos ir saviraiškos laisvę. Ugdymas vyksta plėtojant pasirinktas temas, atsižvelgiant į metų laikų kaitą, visuminį pasaulio pažinimą. (3 priedas).

V. UGDYMO SI PASIEKIMAI IR VERTINIMAS

13. Vaiko pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis el. dienyne “Mūsų darželis” informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas. Vertinimo tikslas – padėti mokytojams ir kitiems ugdymo dalyviams tikslingai stebėti vaikų ugdymo(si) pasiekimus, pažangą, atpažinti jų ugdymo(si) poreikius, kuo kryptingiau pritaikant ikimokyklinio ugdymosi turinį vaikų grupei ir kiekvienam vaikui, garantuojant ugdymo(si) prieinamumą ir kokybę, užtikrinant tęstinumą bei dermę tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų.

14. Lopšelyje-darželyje vertinimas vyksta pagal „Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimo aprašą“. Vaiko pasiekimai įvertinami du kartus per mokslo metus: spalio mėnesį atliekamas (fiksuojamas) pirminis vertinimas, gegužės mėnesį – baigiamasis įvertinimas (apibendrinant pokyčius, įvykius per mokslo metus). Prireikus atliekami tarpiniai vaiko pasiekimų vertinimai. Ugdymo pasiekimų vertinimo vykdytojai ir dalyviai yra vaikai, tėvai, ugdytojai.

15. Vaiko pasiekimai vertinami šiais kriterijais:

15.1. ugdymo(si) pasiekimų vertinimas yra visuminis. Jis vyksta nuolat, tėvai gauna aiškią ir savalaikę informaciją apie vaiką;

15.2. vertinant atsižvelgiama į individualius vaiko pasiekimus, pažangą.

16. Ugdymosi pasiekimų vertinimo metodai ir būdai:

16.1. stebėjimas, pokalbiai su vaiku natūralioje kasdienėje veikloje, vaiko veiklos ir kūrybos rezultatų analizė, vaiko kalbos, veiklos, garso bei vaizdo įrašai, esant poreikiui, atskiros ugdymo srities tyrimai, pokalbiai su vaiko tėvais;

16.2. vertinimo medžiaga kaupiama individualiuose vaikų pasiekimų aplankuose. Juose kaupiami vaiko veiklos pėdsakai: dailės, kūrybiniai darbeliai, žodiniai pasakojimai, samprotavimai, rašytinės kalbos pavyzdžiai, pedagogų ar kitų ugdytojų atsiliepimai apie daromą vaiko pažangą, nuotraukos, kitas įvairių formų vaiko fiksavimas;

16.3. individualizuojant vaikų ugdymo procesą naudojama šešių žingsnių vertinimo metodika. Surinkti duomenys apie vaikų ugdymosi pasiekimus analizuojami pasitelkiant ugdymosi pasiekimų pokyčių diagramą. Ji vaizdžiai parodo individualią vaiko kiekvienos srities pažangą. Šie duomenys panaudojami kryptingai planuojant ir organizuojant vaikų ugdymą. Diagrama padeda išryškinti ugdymosi pasiekimų sritis, kurioms reikia skirti daugiau dėmesio, jame atsispindi vaikų individualūs pasiekimai (4 priedas). Vertinimo rezultatai aptariami su tėvais, Mokytojų tarybos posėdžiuose, Vaiko gerovės komisijos posėdžiuose;

16.4. baigus ikimokyklinio ugdymo programą arba išvykstant iš lopšelio-darželio sukauptas aplankas atiduodamas vaiko tėvams.

17. Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo informacija padeda: numatyti ugdomojo proceso spragas, parinkti tinkamiausias ugdymo(si) formas, metodus, priemones, užtikrinti ugdymo(si) nuoseklumą, individualizavimą, tęstinumą, tėvų informavimą apie vaiko ugdymo(si) rezultatus, grupės vaikų pasiekimų apibendrinimą, ugdymo prioritetų numatymą.

18. Specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčių vaikų pasiekimų vertinimas:

18.1. lopšelyje-darželyje specialiųjų ugdymo(si) poreikių turintys vaikai ugdomi pagal bendrąsias programas arba jas pritaikant.

18.2. pritaikyta ugdymo programa specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčiam vaikui padeda dalyvauti bendrame ugdymo procese drauge su bendraamžiais, siekti individualių ugdymo(si) tikslų. Pritaikant programą svarbu atsižvelgti į ugdymo(si) sunkumus sąlygojančias priežastis: vaiko raidos ypatumus, intelekto lygį, ugdymo aplinką, ugdytinio potencines galimybes, kuriomis vaiko stiprybėmis ugdymo veikloje bus galima remtis;

18.3. specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčių vaikų ugdymo(si) pasiekimai vertinami naudojantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimo aprašu“, pasiekimų vertinimo rezultatai aptariami su ugdytinių tėvais.

ESMINĖS NUOSTATOS IR GEBĖJIMAI, KURIUOS VAIKAS TURI ĮGYTI IKI 6 METŲ

Eil. Nr.	Vaiko pasiekimai	Esminė nuostata	Esminis gebėjimas
1.	Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai	Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.
2.	Fizinis aktyvumas	Noriai, džiaugsmingai juda.	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tiksliai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.
3.	Emocijų suvokimas ir raiška	Domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais.	Atpažįsta ir įvardina savo emocijas ir jausmus bei jų priežastis, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ir jausmus, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais.
4.	Savireguliacija ir savikontrolė	Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsiaudrinęs geba nusiraminti, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus.
5.	Savivoka ir savigarba	Save vertina teigiamai.	Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises.
6.	Santykiai su suaugusiais	Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	Pasitiki pedagogais, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

7.	Santykiai su bendraamžiais	Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (dalinasi žaislais, tariasi, supranta kitų norus), padedamas supranta savo žodžių ir veikslių pasekmes sau ir kitiems.
8.	Sakytinė kalba	Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai ir laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.
9.	Rašytinė kalba	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	Atpažįsta ir rašo raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaityti.
10.	Aplinkos pažinimas	Nori pažinti, suprasti save bei aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	Įvardija, bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.
11.	Skaičiavimas ir matavimas	Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšį ir santykius.	Skiria daiktų spalvą, formą, jaučia daiktų dydį, dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje, sieja daiktus su vaizdais nuotraukose, piešiniuose. Pastebi laiko tėkmės požymius. Tapatina, grupuoja, klasifikuoja daiktus. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas, daiktų panašumai ir skirtumai, daiktų tarpusavio ryšiai, santykiai, padėtis vienas kito atžvilgiu.
12.	Meninė raiška	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.
13.	Estetinis suvokimas	Domisi meno kūriniais, aplinka, meninėmis veiklomis, jais gėrįsi, grožisi.	Jaučia ir suvokia muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno savitumą, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais, pastebėjimais, vertinimais.
14.	Iniciatyvumas ir	Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo	Savo iniciatyva pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro

	atkaklumas	gabumais.	laiko tarpo veiklā pratēsia, kreipiasi ģ suaugusģģģ pagalbos, kai pats nepajēgia susidoroti su kilusiais sunkumais.
15.	Tyrinējimas	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	Aktyviai tyrinēja save, socialinē, kultūrinē ir gamtinē aplinkā, ģvaldo tyrinējimo būdus (stebējimā ir bandymā), māsto ir samprotauja apie tai, kā pastebējo, atrado, pajuto, patyrē.
16.	Problemu sprendimas	Nusiteikēš iēškoti iēseiģiu kasdieniams sunkumams bei iēšūkiams ģveikti.	Atpaģģsta veikloje kilusius sunkumus bei iēšūkius, daģnģiausiai supranta, kodēl jie kilo, suvokia savo ir kitu ketinimus, iēško tinkamo sprendimo kā nors iēbandydams, tyrinēdamas, aiēskindamasis, bendradarbiaudams, pradeda numatyti priimtū sprendimu pasekmes.
17.	Kūrybiēskumas	Jauģia kūrybinēš laisvēš, spontaniēškos improvizācijas bei kūrybos dģiaugsma.	Savģtai reiēkia savo sumanymus ģvairioje veikloje, iēško neģzinomos informācijas, siūlo naujas, netikētas idējas ir jas savģtai ģgyvendina.
18.	Mokējimas mokytiē	Noriai mokosi, dģiaugiasi tuo, ko iēsmoko.	Mokosi ţaisdami, stebēdami kitus vaikus ir suaugusius, klausinēdami, iēškodami informācijas, iēbandydami, sprēsdami problemas, kurdami, ģvaldo kai kurias mokymosi strategijas, pradeda suprasti mokymosi procesā.

UGDYMO SI PASIEKIMŲ GAIRĖS

1. Ugdymosi pasiekimo sritis: Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai		
<i>Žingsniai</i>	<i>Pasiekimai</i>	<i>Vaikų veiksenos</i>
1-asis žingsnis	Bando savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio. Pats laiko šaukštelį, bando juo valgyti. Mažais gabalėliais supjaustytą maistą ima dviem pirštais ar sauja.	Žaidžiant mokoma laikyti šaukštelį, puodelį, semti šaukšteliu ir pan. Žaidžiami žaidimai „Pamaitinkime lėlytę, meškutį“. Skatinamas vaiko savarankiškumas.
2-asis žingsnis	Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ar šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.	Skatinama valgyti savarankiškai, pasakant ar parodant, kaip valgo grupės vaikai. Žaidžiami žaidimai „Su kuo lėlytė valgo?“, „Meškiukas nori valgyti“. Atsižvelgiant į vaiko tuštinosi ir šlapinimosi įgūdžius, mokoma sėstis ant puoduko ar klozeto. Vaikui siūloma rengti lėles žaidžiant žaidimą „Lėlytė eina į lauką“. Žaidžiami žaidimai imituojuantys rengimosi veiksmus (pvz., pritaikyti tam žaidimą „Jurgelis meistrelis“). Rengiant vaiką, pratinama apsirengti ir nusirengti drabužėlius tam tikra tvarka.
3-iasis žingsnis	Savarankiškai valgo ir geria. Pradedama naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą.	Kalbama su vaikais apie švarą. Žiūrimi filmukai apie švarą. Žaidžiami žaidimai „Kuo aš apsirengsiu eidamas į lauką ar iš darželio namo?“, „Aprenk draugą“. Skatinama ragauti ir valgyti įvairų maistą. Pratinama gerai sukramtyti maistą, neskubėti, valgyti ramiai. Pratinama keltis nuo stalo tik baigus valgyti. Grupėje sudaroma galimybė žaisti žaidimus, mokant naudotis stalo įrankiais (pvz. „Gimtadienis“, „Kavinėje“ ir kt.). Mokoma taisyklingai naudotis tualetu. Sistemingai skatinama pažaidus sudėti žaislus ir kitas priemones į vietą.
4-asis žingsnis	Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti	Primenama, kad vaikai valgytų neskubėdami. Su vaikais kalbama apie tai, kad labai svarbu pusryčius, pietus, vakarienę valgyti tuo pačiu metu. Žaidžiami žaidimai, kuriuose formuojasi maitinimosi ritmo suvokimas (šeima, kavinė ir kt.).

	stalą. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.	Žaidžiant vaikai mokomi atskirti pagrindines produktų grupes – pieną, mėsą, vaisius, daržoves. Kiekvieną kartą prieš valgant vaikai įtraukiami į stalo padengimo veiklą, siekiama, kad stalai būtų serviruojami pagal taisykles, patiekalus atitinkančiais indais. Kalbama su vaikais, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas, sudaromos sąlygos mokytis praktiškai juos nuplauti. Rekomenduojama tėvams apmokyti vaikus patogiais ir lengvai apmėginamais drabužiais. Primenant eiliškumą, skatinama vaikų savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius. Mokoma vaikų taisyklingai plautis ir šluostyti rankas, prausti ir šluostyti veidą.
5-asis žingsnis	Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviuoja ir tvarko stalą, padedamas suaugusiojo. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus.	Rodoma, kaip taisyklingai naudotis stalo įrankiais. Patraukliomis formomis kalbama apie pieno, mėsos, vaisių ir daržovių naudą. Papasakojama apie per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui. Vaikai skatinami padėti dengiant stalą šventei. Primenama, kad sudėtų ne tik gerai matomus žaislus, bet ir tuos, kurie yra po stalu, lova, spintele ir kt. Skatinamas vaikų savarankiškumas. Pasiūloma vaikams tvarkantis apsirengti specialiais vaikiškais darbo drabužiais. Kartu su vaikais organizuojami projektai apie saugų vaikų elgesį.
6-asis žingsnis	Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi,	Klausosi skaitomų knygelių, vaidina, žaidžia lotą, žiūri filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus (duoną, obuolius, pieną, vandenį). Žaidžiant su lėlėmis ar kitus žaidimus rūšiuoja maisto produktus (jų paveikslėlius) į naudingus ir vengtinus. Kartu su vaikais aptariama, kodėl žmogus valgo. Prašoma vaikų pasakoti, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, diskutuojama, kurie iš jų vartojamų produktų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai. Naudojama vaizdinė medžiaga, žaidžiant mokomasi atskirti naudingą ir bevertį maistą. Organizuojami įvairių kūrybinių darbų (piešinių,

	nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.	inscenizacijų ir t. t.) kūrimai, jais skatinama pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus. Pasiūloma vaikams apsirengti lengvesniais ar šiltesniais drabužėliais. Sušlapusius rūbus, avalynę mokoma pasidžiauti. Prausykloje aprūpinama skystu muilu su dozatoriumi, parodoma, kaip ir kiek dozuoti, kad rankos būtų švarios. Primenama, kad reikia taupyti vandenį, paaškinama priežastis, pasiūloma vandens čiaupą atsukti tiek, kiek reikia, kad muilas nusiplautų. Žaidžiami rankų plovimo žaidimai. Parūpinama priemonių kalimo, siuvimo, dygsniavimo žaidimams. Apsilankoma su vaikais gaisrinėje, policijoje, ligoninėje, autoservise ir t. t.
7-asis žingsnis	Tvarkingai valgo, jaučia, kada alkanas, kada pasisotino, geria pakankamai vandens. Stengiasi valgyti įvairų maistą. Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos reikėtų riboti. Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. Dažniausiai savarankiškai ar priminus plaunasi rankas, prausiasi, šukuojasi. Savarankiškai tvarkingai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna. Suaugusiųjų padedamas arba savarankiškai pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Savarankiškai laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. Kad būtų sveikas, stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.	Pokalbių metu kalbama apie vandens naudą žmogaus organizmui. Žaižiami stalo žaidimai įtvirtinant žinias apie sveiką ir nesveiką maistą. Mokoma savarankiškai serviuoti stalą. Žaidžiami žaidimai, kurie moko, kaip reikia rengtis atitinkamu metų laiku. Vaikai kartu su pedagogu kuria grupės taisykles ir jų laikosi. Žiūrimi ir analizuojami saugaus elgesio plakatai. Vaikai mokomi, kaip reikia saugiai elgtis gatvėje, prie vandens telkinio, namuose.

	2. Ugdymosi pasiekimo sritis: Fizinis aktyvumas	
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn, ko nors įsitvėręs atsistoja, stovi laikydamasis ar savarankiškai, žingsniuoja	Vaiko regėjimo lauke manipuluojama žaislais, skatinant judėti iki jų; Skatinama susipažinti, žaisti su nauju žaislu: apžiūrėti, liesti, purtyti, gniaužyti ir kt. Žaidžiami žaidimai su įvairaus dydžio kamuoliukais,

	laikydamosis, vedamas arba savarankiškai, išlaiko pusiausvyrą. Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa ir laiko daiktą saujoje, paglosto žaislą jo nečiupdamas, kiša jį į burną, purto, mojuoja, stuksena, gniaužo, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktus iš vienos rankos į kitą.	balionais.
2-asis žingsnis	Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamos pusiausvyrą. Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka Delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. Ridena, meta, gauda kamuolį.	Siūloma žaisti žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą. Sudaroma galimybė vaikui nešioti žaislus „takeliu“, stumdyti žaislinį vežimėlį, prikrautą žaislų, vaikytis ir ridenti kamuolį, joti ant linguojančių žaislų, važiuoti pasispiriant kojomis, eiti „tilteliu“, statyti bokštelius, užsukti ir atsukti dangtelius, lipdyti iš minkšto plastilino ir kt.
3-iasis žingsnis	Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu, laikydamosis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka, nušoka nuo laiptelio, persoka liniją, spiria kamuolį. Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, gauda, spiria kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą.	Sudaromos sąlygos vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkliudant padėtų daiktų. Organizuojami siužetiniai pratimai, kurie skatina vaiką peržengti kliūtis, eiti plačia linija, imituoti gyvūnų šuoliavimo judesius. Sudaromos sąlygos vaikams laiptoti kopėtėlėmis siekiant tikslo – pauostyti, pasiekti, nukabinti. Sudaromos galimybės vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius. Siūlomi smulkiają motoriką lavinantys žaidimai: karoliukų vėrimas, žaidimai su makaronais, sagomis. Mokoma žirkklėmis įkirpti popieriaus kraštą
4-asis	Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas	Vaikui siūloma įvairių žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant pirštų,

Žingsnis	ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn. Mina ir vairuoja triratuką. Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.	kulnų. Mokoma kirpti nesudėtingas formas, po to priklijuoti jas ant popieriaus. Žaidžiami pirštukų žaidimai. Sudaromos sąlygos žaisti su įvairiomis gamtinėmis medžiagomis.
5-asis žingsnis	Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrenginiais. Spiria, meta kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas). Įsisupa ir supasi sūpynėmis.	Organizuojamos veiklos, kurių metu atliekami ritminiai judesiai pečiais, galva, mušinėjami, mėtomi kamuoliai, ėjimas keičiamas bėgimu, vaikas turėtų eiti, bėgti, perlipti suolą, pralįsti po kėde ir t. t. Organizuojamos bėgimo estafetės, įvairių šuolių žaidimai, panaudojant įvairias priemones: kaspinus, kamuolius, lankus, lazdas. Žaidžiami žaidimai su išsisukinėjimais, kurių tikslas – ilgiau likti nepagautam. Siūloma vaikams šokinėti per šokdynę, lanką. Siūloma piešti įvairių linijų, pieštuku apvesti daiktus: stiklinę, apverstą lėkštę. Sudaromos sąlygos vaikui žaisti su pipete. Grupėje parūpinama įvairių priemonių (sagų, rutuliukų, karolių), kad vaikas galėtų verti ant siūlo; skalbinių segtukų, kuriuos vaikas stengtųsi paimti segtuką trimis pirštais ir prisegti.
6-asis žingsnis	Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Ištvėringas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn/nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį.	Organizuojamos įvairios estafetės, kurių metu vaikai galėtų judėti poroje, ratu, sutartinai su kitais vaikais. Sudaromos sąlygos žaisti žaidimą „Klasės“, šokinėti per gumytę. Pasiūloma vaikams įverti siūlą į adatą, siuvinėti pagal trafaretą ant kartono, nerti vąšeliu, daryti kutus. Vaikai aprūpinami priemonėmis, tinkančiomis konkrečioms sportinėms

	Važiuoja dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus.	žaidimams (krepšinio, futbolo kamuoliai, kėgliai, lazdos). Organizuojami įvairūs sportiniai žaidimai.
7-asis žingsnis	Eina keisdamas greitį, staigiai sustoja, greitai pajuda iš vietos. Išlaiko saugų atstumą eidamas, bėgdamas šalia draugo, būryje. Bėga derindamas du ar daugiau judesių. Šokinėja derindami du skirtingus rankų ir (ar) kojų judesius. Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai, kerpa gana tiksliai, sulenkia popieriaus lapą per pusę, į keturias dalis. Tiksliai kopijuoja formas, raides. Meta ir kartais pataiko kamuolį į krepšį, vartus, taikinį.	Mokoma, kaip saugiai sportuoti. Siūloma bėgti kartu su kamuoliu (variant, spiriant), bėgant mojuoti rankomis, kaspinais, kitomis lengvomis priemonėmis. Organizuojami įvairūs judrūs žaidimai. Atliekami darbeliai su žirkklėmis, kerpami karpiniai. Atliekami popieriaus lankstinių darbai. Siūloma kopijuoti tiksliai raides, formas.

	3. Ugdymosi pasiekimo sritis: Emocijų suvokimas ir raiška	
<i>Žingsniai</i>	<i>Pasiekimai</i>	<i>Vaikų veiksenos</i>
1-asis žingsnis	Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų.	Vaikas kalbinamas, stengiamasi įvardyti jo emocijas. Atsiskyrus nuo tėvų, vaikui suteikiamas fizinis artumas, dėmesys nukreipiamas į įdomią veiklą, suteikiant džiugių, malonių potyrių. Užtikrinamas vaiko saugumas. Skatinamas bendravimas su kitais vaikais.
2-asis žingsnis	Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.	Grupėje įrengti veidrodukai, kad vaikai matytų save ir savo veido išraišką. Vaikai skatinami kalbėti, įvardijamos reiškiamos emocijos. Visada skiriama dėmesio vaikui, kai jis jaučiasi blogai. Kartu su vaiku vartamos knygelės, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos. Dainuojamos skirtingų nuotaikų dainelės.
3-iasis žingsnis	Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradeda vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.	Vartomos ir skaitomos vaikui „nuotaikų knygelės“. Reaguojama į vaiko rodomus emocijų ženklus – įvardinamos ir komentuojamos emocijos ar jausmai, skirtingai reaguojama, skatinama

	Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	atrasti naujų emocijų raiškos būdų. Rodomas pavyzdys, kaip reikia reaguoti į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia – paglostyti, duoti žaislą. Mokoma atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. Žaidžiami skirtingų emocijų žaidimai (veidukai, emocijų lėlytės).
4-asis žingsnis	Pradeda suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas. Pavadina pagrindines emocijas. Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz. stengiasi paguosti, padėti). Pradeda suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).	Skatinama reikšti visus jausmus: tiek teigiamus, tiek neigiamus, ugdant gebėjimą pasirinkti tinkamus jausmų raiškos būdus. Skaitomos knygelės, žiūrėti filmukai apie jausmus ir jų išraišką. Siūloni žaidimai, skatinantys tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką. Skatinama pastebėti savo ir bendraamžių savijautą bei ją įvardinti.
5-asis žingsnis	Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla. Pradeda kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.	Vaikai skatinami žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose. Jausmams reikšti siūloni žaidimai: dainavimas, piešimas, šokis, komentavimas jausmų paveikslėlių. Vaiškai skatinami kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, skaitomos „Jausmų knygelės“, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas, žaidžiami vaidmenų žaidimai.
6-asis žingsnis	Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei nusako priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradeda kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	Skatinami bendri žaidimai, kuriuose reikia suprasti vienam kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Vaiškai skatinami kalbėtis apie tai, kada jautėsi linksmas, kada – liūdnas ar piktas; samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl?; kaip jaučiasi jų draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti. Su vaikais aptariami tinkami ir netinkami konfliktų sprendimo būdai, jie skatinami taikiai spręsti konfliktus, kritiniu atveju kreipiantis pagalbos į suaugusįjį.
7-asis žingsnis	Domisi savo ir kitų emocijomis, jausmais bei jų raiška. Atpažįsta ir įvardija ne tik savo jausmus, bet ir nuotaikas bei jų priežastis. Atpažįsta kitų emocijas ar jausmus, bando į juos	Pokalbiai apie emocijas, kaip jos išreiškiamos. Emocijų žaidimai, knygių vartymas, skaitymas. Kūrybinės užduotys nuotaikai atpažinti (piešiama grojant įvairiai muzikai).

	atsiliepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kito norus).	
	4. Ugdymosi pasiekimo sritis: Savireguliacija ir savikontrolė	
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	Gerai jaučiasi įprastoje aplinkoje. Nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas. Tapatinasi su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis.	Kuriama mažai kintanti, saugi aplinka. Į vaiko nerimą reaguojama švelniai, suteikiant fizinį komfortą. Pagal galimybes kuo dažniau suteikiamas fizinis kontaktas.
2-asis žingsnis	Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramimo: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. Pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.	Padedama vaikams nusiraminti pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leidžiama miegoti, apsikabinus iš namų atsineštą mėgstamą žaislą. Į vaiko išreikštus poreikius reaguojama nuosekliais, nuolatiniais veiksmais, intonacijomis, žodžiais. Vaiko elgesiui reguliuoti taikoma veido mimika ir balso intonacijos. Vaikams rodomas pavyzdys, kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.
3-iasis žingsnis	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.	Skatinama vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori, o ne fizinę jėgą. Kiekvienam vaikui taikomas priimtinas dienos ritmas, priimtini nusiramimo būdai. Siūloma vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Skatinamas vaikų savarankiškumas, pasiteiraujant, ar jiems nereikalinga pagalba. Siūlomi įvairūs konfliktų sprendimo būdai. Grupėje įrengta vieta nusiramimui. Savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis padedama vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. Vaikui leidžiama pačiam pasirinkti, nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą. Skatinama vaikus reikšti visas emocijas. Žaidžiant su lėlėmis, plečiamas emocijų ir jausmų raiškos būdų žinių ratas. Vaikas pagiriamas, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymą ir nepažeidžia susitarimų, pakomentuojant, kodėl buvo svarbu atsižvelgti į prašymą, kodėl

		svarbi viena ar kita elgesio taisyklė.
4-asis žingsnis	Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz. ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.	Skatinama vaikus kalbėtis, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje. Siūloni žaidimai, padedantys mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. Skatinami vaikų vaidmenų žaidimai, kuriuose jie prisiima bendraamžio vaidmenį įvykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. Taikomi paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodai, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. Kalbamasi apie tinkamus emocijų raiškos būdus. Kartu su vaikais nustatomos paprastos kasdienės elgesio grupėje taisyklės, kuriose matosi ir vaikų atsakomybė.
5-asis žingsnis	Nusiramina, atsipalaiduoja klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.	Pasakojamos istorijos arba žaidžiami žaidimai, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Grupėje įrengiama ramybės erdvė. Vaikai supažindinami su būdais emocijoms išlieti ir suteikiama galimybė jais pasinaudoti. Skatinamos vaiko pastangos pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą?; Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“, skatinant pačiam spręsti problemas, neskubant patarti, nurodyti. Pastebimos vaiko pastangos laikytis tvarkos ir susitarimų ir paskatinamos jį pagiriant, padrąsinant.
6-asis žingsnis	Taiko įvairesnius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	Skaitomos terapinės pasakos, kalbamasi apie tinkamas išeitis konfliktinėse situacijose. Padedama įvardyti sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą. Leidžiama vaikams žaisti kovos žaidimus, nustatant ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingi, aiškintis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje. Skatinama vaikus išreikšti savo jausmus bei nusiraminti jį išklausant, su juo žaidžiant.
7-asis	Susijaudinęs, išsigandęs, sutrikęs bando nusiraminti ir	Siūlonama vaikams kurti pasakojimus.

Žingsnis	ieškoti pagalbos. Taiko kelis skirtingus kitiems priimtinus emocijų ir jausmų reiškimo būdus. Numato, kaip jaustųsi pats ar kitas asmuo įvairiose situacijose. Supranta, kad skirtingose vietose (darželyje, mokykloje ir kt.) yra kitokia tvarka, kitos taisyklės, linkęs jas suprasti ir jų laikytis.	Skatinama įvardinti jausmus, nusakyti elgesio kaitą, kad situacija taptų kitokia. Stebimi vaiko elgesio skirtumai, į juos reaguojama, kalbama.

	5. Ugdymosi pasiekimo sritis: Savivoka ir savigarba	
<i>Žingsniai</i>	<i>Pasiekimai</i>	<i>Vaikų veiksenos</i>
1-asis žingsnis	Reaguoja į pasakytą savo vardą. Pradeda jausti savo kūno buvimą – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judėjimą. Apžiūrinėja, liečia kitą vaiką, tyrinėja jo kūną. Jaučiasi svarbus kitiems – šypsosi, krykštauja.	Laikomasi nuolatinio dienos ritmo ir ritualų. Dažnai kreipiamasi į vaiką vardu, įvardijant jo jausmus ir veiksmus. Žaidžiami lietuvių liaudies žaidinimai, kurie moko įvardinti vaiko kūno dalis. Vaikas pasitinkamas ir išlydimas šiltai, su šypsena, pagiriamas.
2-asis žingsnis	Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugęs neleidžia to daryti. Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusio pritarimo, palaikymo, pagyrimo. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugęs prašo to nedaryti.	Žaidžiami žaidimai judinant rankes, kojeles, liečiant nugarytę, pilvuką. Parūpinama dėžė su kamuoliukais, kad vaikas galėtų joje vartytis. Vartojami kūno dalių pavadinimai. Siūlomi žaislai su veidrodėliais, stebint save nedūžtančiame veidrodyje, žaidimai su drabužių detalėmis (kepurėmis, kaspinais). Vaiko protestas priimamas kaip jo poreikių ir norų išraiška, o ne kaprizai. Sudaromos pasirinkimo situacijos, naudojami tik būtini draudimai, susiję su vaiko saugumu.
3-iasis žingsnis	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo	Bendraujant su vaikais tinkamose situacijose paminimas vaiko vardas ir lytis. Pasidžiaugiama, paplojama, jei vaikas padeklamuoja, padainuoja. Įvardinami veiksmai, kuriuos daro vaikas, daro auklėtoja („darau aš, darai tu“), daiktai, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą. Pasiūlomi žaidimai: „mano – tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“ ir kt. Pakomentuojami ir pagiriami vaiko pasiekimai atėjusiems jo pasiimti

	besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.	tėvams, kad vaikas tai girdėtų. Sudaroma galimybė pačiam vaikui eksponuoti norimus darbelius.
4-asis žingsnis	Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.). Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.	Vaikai skatinami kalbėti apie tai, ko auklėtojas nematė, nuoširdžiai domintis ir klausinėjant apie jų išpūdžius, jausmus bei pasakojant apie save tai, ko jie nematė. Siūlomos veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“.
5-asis žingsnis	Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras. Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. Savęs vertinimas keičiasi nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.	Kalbamasi su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį. Siūlomos veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praityje, dabar, ateityje“. Dažnai kalbama su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuojamos bendros veiklos, šventės su tėveliais. Kalbama su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Vaikas pagiriamas ar skatinamas, tai siejant su jo asmeniu, išsakomos pastabos konkrečiam jo poelgiui ar veiksmui, nesiejant su jo asmenybe. Skatinami žaidimai įvairiose grupelėse.
6-asis žingsnis	Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksinti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).	Skatinami pokalbiai, diskusijos apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę. Vaikai skatinami samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti?“). Siūloma idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių, Tėvynės tyrinėjimams. Leidžiama vaikui vis daugiau rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytų elgesio taisyklių. Skatinama pastebėti juokingą pusę savo klaidose ir pozityviai reaguoti į savo klaidas, sąmoningai suklystant, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų.

7-asis žingsnis	Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. Supranta savo augimą, pasako, kaip atrodo, kuo domisi, ką veikia. Jaučiasi esąs savo šeimos, grupės narys, priskiria save giminei (močiutės, seneliai, tetos, pusbroliai, pusseserės). Ima suprasti, ką jis pats gali padaryti, pakeisti, o kas nuo jo norų ir pastangų nepriklauso. Mokosi saugoti savo privatumą, siekia kitų palankumo, yra tolerantiškas kitokiam (kalbančiam kita kalba, kitokios išvaizdos vaikui ir kt.).	Siūloma įvardinti, koks vaikas buvo, yra ir bus. Kaip pasikeitė, kokie požymiai rodo vaiko augimą. Siūloma kurti pasakojimus apie savo giminę, atsinešti nuotraukų, šeimos albumą. Skatinama pasitikėti savimi, ginti savo nuomonę ir gerbti kito.

	6. Ugdymosi pasiekimo sritis: Santykiai su suaugusiais	
<i>Žingsniai</i>	<i>Pasiekimai</i>	<i>Vaikų veiksenos</i>
1-asis žingsnis	Verkia atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą. Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako jam kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta.	Padedama vaikui pajusti prierašumą prie juo besirūpinančio auklėtojo, palaikant akių kontaktą su vaiku, jam nusišypsant, jį paglostant, panešiojant, pažaidžiant, užtikrinant vienodą dienos ritmą grupėje ir namuose. Stebima ir reaguojama į vaiko rodomus ženklus apie norą būti paimtam ant rankų (tiesia rankas), pažaisiti (duoda žaisliuką, veda prie žaislų) ir kt.
2-asis žingsnis	Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos. Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.	Pasiūlyti smagių žaidimų, pasakyti, kada ateis pasiimti, susitarti, kad dar galės pamojuoti per langą, pasilikti žaislą iš namų. Sudominama įvairia veikla, kuri nukreipia dėmesį, įtraukia į veiklas. Pastebima, kada vaikui reikia auklėtojo dėmesio, padrašinamas, paskatinamas. Vaikui supykus, užsispyrus, reaguojama pozityviai – aiškinamos pykčio priežastys, padedama vaikui taikyti vis daugiau būdų savo poreikiams ir nuotaikai išreikšti.
3-iasis žingsnis	Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau	Esant agresyviems arba nepriimtiniams veiksams, vaiko dėmesys tikslingai nukreipiamas į kitą įdomią veiklą. Bendradarbiaujama su vaiko tėvais, sužinant naujus jo pasiekimus, įpročius,

	žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.	interesus bei informuojant tėvus apie įstaigoje praleistą dieną. Skatinama vaiko iniciatyva, tačiau visuomet atskubama į pagalbą, kai vaikui reikia suaugusiojo. Skatinami vaidmeniniai žaidimai. Į grupę kartais pakviečiami svečiai, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis.
4-asis žingsnis	Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju.	Į grupę kartais pakviečiami svečiai, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, veiktų drauge. Siūlomos veiklos, skatinančios kalbėti apie šeimą. Organizuojamos šeimos dienos grupėje. Tėveliai kviečiami dalyvauti grupės veikloje.
5-asis žingsnis	Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasiūlytą kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam. Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme.	Skatinama vaikus bendrauti su grupės svečiais, papasakojant apie juos daugiau, kad vaikai turėtų apie ką kalbėtis, kartu su vaikais sugalvojant jiems klausimų. Vykstama į išvykas, kuriose bendraujama su įvairiais žmonėmis. Vaikams prašant įsitraukiama į jų žaidimus, atliekant antraeilius vaidmenis, palaikant jų sumanymus, užduodant klausimų, padedančių plėtoti žaidimą. Su vaikais kalbama apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Sudaromos grupės taisyklės.
6-asis žingsnis	Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio	Aptariamos bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisyklės ir galimi pavojai. Išklausomi vaikų pasakojimai, atsitikimai su suaugusiais ir svarstoma, kaip kitą kartą panašiose situacijose jie galėtų elgtis.

	taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos sutrikus, nutikus nelaimei.	Padedama vaikams keisti netinkamus bendravimo su suaugusiais būdus, siekiant geranoriškai bendrauti. Kartu su vaikais sudaroma dienvartė, tariamasi dėl jos pakeitimų. Kartu kuriamos elgesio grupėje taisyklės. Sudaromos galimybės vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais. Padedama vaikams išmokti būdų, kaip pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų (tėvų, senelių, draugų).
7-asis žingsnis	Geranoriškai ir pagarbiai bendrauja ir bendradarbiauja su suaugusiais. Pasitiki pedagogais, artimaisiais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi. Patys pasiūlo suaugusiems įdomią bendrą veiklą, išsako savo nuomonę, siekia susitarimų, prašo pagalbos. Domisi suaugusio jausmais ir savijauta, užjaučia, pagaili, siūlo savo pagalbą. Žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.	Skatinama reikšti savo nuomonę. Žaidžiami grupiniai žaidimai, kurių metu atliekamos užduotys, pasiskirstoma vaidmenimis, atsakomybėmis. Skatinama, kad reikia išklausti suaugusiojo ir tik paskui kalbėti. Skatinama vaikams siūlyti kitos savaitės numatomą veiklą.

	7. Ugdymosi pasiekimų sritis: Santykiai su bendraamžiais	
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	Patinka žiūrėti į kitus kūdikius, būti šalia kitų vaikų, juos liesti, mėgdžioti jų veido išraišką, veiksmus.	Vaikai sodinami vienas šalia kito, duodama tokių pačių žaislų, skatinamas bendravimas, tačiau stebima, kad jie neužgautų vienas kito.
2-asis žingsnis	Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti.	Vaikai skatinami žaisti greta. Komentuojami vieno ir kito vaiko norai, emocijos, veiksmai. Padedama vaikams pažinti grupės naujoką. Skatinama būti geranoriškiems vieni kitiems.
3-iasis žingsnis	Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą.	Padedama vaikui įgyvendinti ketinimus, atsižvelgiant į kitų vaikų norus. Vaikai skatinami žaisti kartu, greta, sukuriant tam palankias vietas ir

	Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.	aplinkybes. Organizuojami žaidimai, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu. Komentuojami draugiški vaikų veiksmai ir jausmai, pritariama ketinimui žaisti kartu, padedami įsitraukti į bendro žaidimo epizodus. Vaikas skatinamas išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. Atsiliepiama į vaikų pagalbos prašymus.
4-asis žingsnis	Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusio, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.	Vengiama lyginti vaikus, vartojant žodžius „geresnis“, „blogesnis“. Skatinamos ir palaikomos vaikų draugystės. Skiriama pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams. Naudojamas smėlio laikrodis, susitarimai ir kiti būdai, padedantys vaikams sulaukti savo eilės, skatinama paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaisti juo kartu. Komentuojami priimtini ir nepriimtini vaiko veiksmai. Atkreipiamas dėmesys ir pagiriamas vaiko noras pasidalinti, ypač tose situacijose, kai tenka trumpam atidėti savo norų patenkinimą. Įvairiose situacijose atkreipiamas vaiko dėmesys į jo veiksmų pasekmes kitam.
5-asis žingsnis	Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusio pagalbos. Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.	Jei grupėje yra vaikų, kurių kiti nepriima į žaidimus, stengiamasi išsiaiškinti to priežastis ir padėti atstumtiesiems įsitraukti į žaidimus. Siūlomos įvairios veiklos, turtingos vaiko patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. Siūlomos veiklos, kuriuose keliems vaikams reikia siekti vieno tikslo, skatinamas bendradarbiavimas.
6-asis žingsnis	Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl	Kartu su vaikais kuriamos taisyklės, susitarimai, pasiryžtant jų laikytis. Siūlomos veiklos, kuriose skatinamas vaikų bendradarbiavimas. Sudaromos galimybės vaikams gauti naujų išpūdžių, galinčių praturtinti jų žaidimus.

	žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti pačiam. Siekdamas rasti kompromisą, ištraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.	Atkreipiamas vaikų dėmesys į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais, pabrėžiant, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems. Vaikai skatinami aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai. Kalbamasi, žiūrimi filmukai, skaitomos istorijos apie draugus ir draugystę.
7-asis žingsnis	Nusiteikęs susipažinti, susidraugauti, geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, stengiasi elgtis pagal savą gero elgesio supratimą. Draugauja bent su vienu vaiku, palankiai, mandagiai, tolerantiškai bendrauja ir bendradarbiauja su visais (dalijasi žaislais, tariasi, supranta kitų norus, derina veiksmus). Supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Pastebi ir priima kitų draugiškumo, palankumo ženklus, gerbia kitus vaikus, išklauso jų nuomonę, iš jų mokosi.	Išvykos į įstaigų bendruomenes, kuriose vaikai skatinami bendrauti. Skatinamas bendravimas ir bendradarbiavimas su grupės draugais žaidžiant žaidimus, atliekant kūrybines užduotis. Kalbamasi, žiūrimi filmukai, skaitomos istorijos apie draugus ir draugystę.

	8. Ugdymosi pasiekimų sritis: Sakytinė kalba	
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	<i>Klausymas</i> Supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir prašymus. Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus. Supranta veiksmų pavadinimus, geba veiksmams atsakyti į klausimus. <i>Kalbėjimas</i> Komunikavimui vartoja įvairius garsus ir judesius: daug	Kad susidarytų ryšys tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio, intonacija pabrėžto žodžio ir daikto ar veiksmo, daug kartų demonstruojamas tas pats daiktas ar veiksmas.

	čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydėti juos judesiu.	
2-asis žingsnis	<i>Klausymas</i> Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusių ir vaikų kalbėjimą. Supranta vaikų ir suaugusių kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienotvarke susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. <i>Kalbėjimas</i> Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmais, mimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Dviejų trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. Suaugusio padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.	Taisyklingai vadinami su juo bendraujantys suaugusieji, įvardinamos kūno dalys, aplinkoje esantys daiktai ir žaislai. Skatinamas vaiko klausinėjimas. Kalbant su vaiku siekiama sudaryti ryšį tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio, sutapatinti žodžio tarimą su daikto ar veiksmo rodymu. Nuolat raiškiai deklamuojami, pasakojami trumpi tekstukai. Palaikomas vaiko noras tarti, kartoti žodžius, jam padedant. Stebima, kuo vaikas domisi, į ką žiūri, ką rodo, ko klausia, ką bando pasakyti, išreikšti. Skatinama vaiką kartoti dainelių, eilėraštkų, žaidimų, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, juos papildant kūno kalba. Žaidžiami žaidimai, kurių metu vaikui reikėtų šokinėti, ploti delnais, šokti.
3-iasis žingsnis	<i>Klausymas</i> Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekamus pasakojimus. <i>Kalbėjimas</i> 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedą mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“,	Skaitoma ir pasakojama vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi. Kalbėjimas su vaiku nuolat įvairinamas naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką. Mokomas suprasti suaugusiojo prašymus. Vaikas skatinamas nuolat pasakoti apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. Keliant klausimus: „Koks?“ „Kodėl?“ „Kur?“ „Kaip?“ , vaikas skatinamas

	„prašau“. Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštukus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius.	nusakyti aplinkos reiškinių savybes, ieškoti įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoti apie tai, kas vyksta ar vyko aplink vaiką. Skatinamas mandagumo žodelių vartojimas. Deklamuojami eilėraštukai, skatinama užbaigti žinomų pasakų, eilėraščių frazes. Kartu su vaiku žiūrimi vaikiški filmukai, skatinant aptarti tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais.
4-asis žingsnis	<i>Klausymas</i> Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. Pradedą išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugęs ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. <i>Kalbėjimas</i> Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.	Skaitomi tekstai ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai. Atkreipiamas vaiko dėmesys į kita kalba kalbančius aplinkinius. Skatinamas vaikų kalbinis bendravimas įvairiose situacijose. Bendraudant su suaugusiais, skatinama vartoti elementarius mandagumo žodžius. Vaikas skatinamas kalbėti apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusius išgyvenimus, vartojant girdėtus naujus žodžius. Su vaiku stengiamasi kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniais, taisyklingai tariant gimtosios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodžiuose juos atpažinti.
5-asis žingsnis	<i>Klausymas</i> Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių,	Sudaromos galimybės vaikui susipažinti su įvairių žanrų tekstais, pajauti tekstų stilistinę įvairovę.

	enciklopedinių, informacinių), apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius klausosi gyvai, įrašų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. <i>Kalbėjimas</i> Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Kalbėdamas žiūri į akis. Vartoja įvairių techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveiksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus	Skaitomi įvairių žanrų tekstai (pvz., skelbimai, reklaminės skrajutės, įvairių enciklopedijų tekstai, autorinės pasakos ir pan.). Palaikomas vaiko kalbėjimas, parodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus, atidžiai klausantis. Skatinama kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį, apie nutikimą, patirtį, prisimenant kuo daugiau įvykio aplinkybių, detalių, pateikiant vaikui įvairių klausimų, padedančių įvairinti kalbėjimą. Kalbant su vaiku vartojamos įvairios kalbos dalys (dalyviai, keturi veiksmažodžių laikai, būdvardžių laipsniai, išiktukai, jaustukai ir pan.). Skatinama išgirsti pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų varduose, trumpuose žodžiuose, su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaidžiama žodžiais juos trumpinant, įvairiai jungiant. Žaidžiami klausimų-atsakymų rimavimo reikalaujantys žaidimai (pvz., „Kas ten triuška? Tindiriuška.“) Skaitant kūrinėlius, nutylimos frazės ar žodžiai, skatinant vaiką juos pasakyti. Inicijuojamas eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimas.
6-asis žingsnis	<i>Klausymas</i> Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarne. Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą, pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos	Ugdymo veikloje klausomasi įvairios stilistikos tekstų. Padedant vaikui suvokti pasakojimo turinį, išskiriama ir aptariama pasakojimo eiga. Žaidžiami žaidimai, susiję su pasakojimo tekstu, jį iliustruojant, inscenizuojant. Sudaroma kuo daugiau ir įvairesnių bendravimo situacijų, kurios inicijuoja turiningus vaikų pokalbius apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius.

žodžius. <i>Kalbėjimas</i> Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiu. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajaušta. Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos. Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmyiais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją.	Skatinama klausinėti apie tai, kas jiems įdomu, negirdėta, diskutuoti apie tai tarpusavyje ir su auklėtoja. Pratinama vaiką reikiamą informaciją perduoti kitiems. Pasakojama vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą. Žaidžiami įvairūs garsų keitimo žodžiuose žaidimai (pvz., „kur – mur, mė – bė, zė – žė“ ir kt.). Dainuojamos ritminės dainelės, skatinančios ieškoti aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu. Kuriami dialogai, inscenizacijos, vaidinimai. Inicijuojami įvairūs vaikų žodžių žaidimai, pasakojimų būdai: spontaniški, atkuriamieji, fantastiniai.

7-asis žingsnis	<i>Klausymas</i> Nepertraukdamas klausosi draugų ir suaugusiųjų kalbos, pasakojimų, samprotavimų, komentarų, instrukcijų bendraujant, planuojant veiklą, veikiant. Klausosi TV ir radijo laidų vaikams. Klausosi ir supranta perkeltines kalbėjimo prasmes: dviprasmybes, absurdus, humorą, fantazijas, palyginimus, žodžių daugiareikšmiškumą. Išklauso ir supranta 3–4 dalių verbalinę instrukciją. Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį, kad jame veikia skirtingi veikėjai, kad yra tam tikra veiksmo vieta. <i>Kalbėjimas</i> Kalba, pasakoja apie tai, kas patirta (nutikimus, susitikimus, įspūdžius, veiklą) įvykių eilės seka. Kalbasi apie tai, ką norėtų patirti, išgirsti, pamatyti, veikti. Paaškina konflikto, nesutarimo esmę, svarsto, tariasi. Nusako žaidimo, veiklos taisykles. Pasakoja kelių įvykių istorijas, pasakojimą palydi pantomima. Kalbasi apie spaudinių iliustracijas, fotoalbumų nuotraukas, skelbimus, simbolius gatvėse, parduotuvėse ir kt., apibūdina, aiškina. Pagal taisykles kalbasi telefonu. Taisyklingai vartoja įvairias konstatuojamųjų ir klausiamųjų sakinių formas (kada, kur, kaip ir kt.). Kuria naujus žodžius pagal perprastas žodžių darybos taisykles. Išgirsta visus garsus žodyne ir pasako juos eilės tvarka. Girdėtų kūrinių kalbinės raiškos elementus vartoja pokalbiuose, svarstymuose, erziniuose ir kt. Atpasakodamas kūrinį, vartoja įprastus kūrinio pradžiai	Siūloma kurti pasakų inscenizacijas, žaisti lėlių teatrą. Vaikai skatinami girdėtą ar matytą pasakojimą iliustruoti. Klausosi įrašų, atpasakoja girdėtą tekstą. Siūloma pažaisti pantomimos teatrą. Siūloma žaisti su muzikiniais instrumentais, atkartoti muzikinio instrumento ritmą, garsą ir kt.

	ar pabaigai posakius. Deklamuoja modernius eilėraščius. Žaidžia kalba – rimais, ritmais, kuria naujus žodžius.	

9. Ugdymosi pasiekimo sritis: Rašytinė kalba		
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	<i>Skaitymas</i> Vartinėja, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiais. <i>Rašymas</i> Stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brauko jomis įvairias linijas.	Kuriama aplinka, kurioje vaikas galėtų pačiais įvairiausiais būdais pažinti knygutes: vartinėti, čiupinėti, plėšyti, kramtyti, žaisti. Kartu su vaiku vartomos knygelės, žiūrimi paveikslėliai. Kalbama apie tai, kas matoma paveikslėliuose. Sudaromos situacijos, kuriose mažylis galėtų matyti, kaip rašoma.
2-asis žingsnis	<i>Skaitymas</i> Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. <i>Rašymas</i> Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.	Rodomi ir įvardinami knygelių paveikslėliai, skatinama vaikų žodinė ir kūno kalbą. Kartu su vaiku skaitomos knygelės, leidžiama vaikui pačiam laikyti knygutę, versti lapus. Skaitomų kūrinių tekstas siejamas su vaiko gyvenimu. Vaiko rašymo poreikių tenkinimui, suteikiama galimybė pasirinkti įvairaus popieriaus ir jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių. Skirtingai perteikiama atskirų personažų kalbą. Skaitoma kelis kartus per dieną, parinkus trumpus tekstus, kuriuose kartojasi tie patys žodžiai. Skaitoma normaliai, vengiant vaikiškų intonacijų, teatrališkumo. Skatinama vaiką pavadinti kiekvieną paveikslėlį.
3-iasis žingsnis	<i>Skaitymas</i> Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius. <i>Rašymas</i> Įvairiomis rašymo priemonėmis vedžioja vertikalias ir	Kalbama su vaiku apie iliustraciją, kad jis susietų vaizdą su konkrečiu daiktu. Skaitymo metu leidžiama vaikui liesti ar laikyti su tekstu susietus daiktus. Nuolat atkreipiamas vaikų dėmesys į jų artimoje aplinkoje esančius simbolius, jų reikšmę. Pozityviai vertinamos ir skatinamos vaiko keverzonės.

	horizontalias linijas.	
4-asis žingsnis	<i>Skaitymas</i> Domisi skaitymu, vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuluoti įvairioje veikloje <i>Rašymas</i> Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis. Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais pradeda manipuluoti įvairioje veikloje.	Skatinama keverzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais. Aplinkoje ieškoma ir atkreipiamas dėmesys į žodžius, kuriuose yra vaiko vardo, tėčio, mamos raidė. Įvairioje bendravimo aplinkoje drauge vartomi žurnalai, knygos. Skatinama vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu, suteikiant jam informacijos apie skaitymą. Užduodami klausimai apie tai, ką „perskaitė“. Vaiko „perskaitytą“ tekstą pasiūloma iliustruoti. Žiūrint paveikslėlį skatinama apie jį pasakoti, kas ką daro, ką kalba. Vaiko aplinka turtinama įvairiais rašikliais, sudaroma galimybė pažinti kompiuterį.
5-asis žingsnis	<i>Skaitymas</i> Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta kai kurių aplinkoje matomų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. <i>Rašymas</i> Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis.	Grupėje kuriama kuo įvairesnė raidžių aplinka. Skaitomi tekstukai, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko pažįstamas raides. Nuolat atkreipiamas vaiko dėmesys į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan. Skatinama vaiką pavadinti savo sukurtas knygeles, nupieštus piešinius, atliktus darbelius, nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, jaustukais, išiktukais, dalyviais,rieveiksmiais. Skatinama vaikus kurti rankų darbo knygeles su paslaptinomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt., sugalvoti rankų darbo knygelėms pavadinimus, tekstukus. Praturtinant vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais, skatinama savarankiškai kurti skelbimus, sveikinimus, kvietimus. Skatinama vaiką įvairioje veikloje kopijuoti atskiras raides, žodžius. Skatinama rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu. Skatinama vaiką savo veikloje skaitytas pasakas atvaizduoti įvairiomis schemomis, grafikais, juos komentuoti. Skatinama vaiką pasirašyti ant savo piešinių, darbų pirmąją vardo raidę, visu vardu.

6-asis žingsnis	<i>Skaitymas</i> Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus. <i>Rašymas</i> Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Supranta rašymo tikslus.	Skatinama vaiką kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo pavyzdžių įvairiuose raidynuose, knygoje, bukletuose, skrajutėse, žurnaluose, laikraščiuose, iškabose. Suteikiama galimybė atskiras raides, žodžius, simbolius ar šiaip įdomią informaciją perrašyti ar savarankiškai užrašyti kompiuteriu. Grupės knygų kampelis pildomas įvairių žanrų knygomis, žurnalais. Kartu su vaikais skaitomos knygos, kalbama apie skaitomo teksto veiksmą, kokie įvykiai aprašyti. Skaitant knygeles, atkreipiamas vaiko dėmesys į atskiras raides, žodžius, teksto dėstymą įvairaus žanro knygoje, vaiko vardo, jo artimųjų vardų raides. Skatinama vaiką atpažinti artimiausioje aplinkoje esančius įvairius simbolinius ženklus. Skatinama kurti žodinius tekstus, sukurtą tekstą pasiūlyti perteikti įvairiais simboliais.
7-asis žingsnis	<i>Skaitymas</i> Gerbia ir tausoja knygas, kitus spaudinius (kalendorius, žurnalus ir kt.). Supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.). Atpažįsta ir pavadina keletą įvairių šriftu parašytų raidžių (didžiųjų ir mažųjų, spausdintų ir rašytinių). Atpažįsta ir pavadina kelis skiriamuosius ženklus (klaustuką, šauktuką, tašką). Imituodamas skaitymą, pagal knygos iliustracijas kuria pasakojimą, panašų į girdėtą skaitant. Imituodamas skaitymą, kuria savo pasakojimą, susijusį su patirtimi, fantazuoja. Teisingai įvardija puslapį, sakinį, žodį, raidę. Bando perskaityti trumpus, jam reikšmingus žodžius (savo vardą, artimųjų vardus, adresą ir kt.). <i>Rašymas</i> Piešiniu, rašinėjimais, raidėmis atvaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus. Piešiniuose, po darbais,	Siūloma domėtis knygutėmis, jų įvairove. Mokoma parašyti savo vardą. Mokoma atpažinti raides, bandoma skaityti, rašyti žodžius bei kitokius simbolius. Siūloma atsinešti mėgstamiausių knygų, jas aptarti su draugais, pedagogu. Siūloma žaisti skaitymą – imituoti, kad skaito.

	įvairiuose laiškeliuose, pranešimuose ar kvietimuose rašo atskiras raides, savo vardą, elementarius žodžius. Rašo nepaisydamas žodžių darybos ir jų dėstymo eilutėje ar puslapyje taisyklių.	

	10. Ugdymosi pasiekimų sritis: Aplinkos pažinimas	
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	Domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius veidus, daiktus. Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius. Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus.	Aplinkoje turima žaislų, spalvotų, kontrastingo dizaino daiktų, su kuriais kūdikiai gali pradėti susipažinti, atpažinti, išbandyti. Vaikui padedama pamatyti daiktus iš skirtingų perspektyvų, pvz., iš arti ar toli, iš priekio, iš šono, tyrinėti juos visais pojūčiais (matyti spalvas, liesti skirtingus paviršius, girdėti skleidžiamą garsą). Vaikas liečiamas švelniai, saugiai imamas ant rankų.
2-asis žingsnis	Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė).	Vaikai skatinami išbandyti daiktus kaip įrankius, juos pavadinti. Parodoma, kaip tai daryti, įvardijama, kas daroma, taip mokant pavadinti veiksmą. Vaikai skatinami ir jiems padedama pavadinti įvairius daiktus, galvoti ir kalbėti apie tai, ką jie daro su žaislais ar daiktais. Inicijuojami klausimai apie tai, kodėl kas nors vyksta, atsitinka, atsakoma į juos. Sudaroma galimybė tyrinėti, kaip dviejų ir trijų dimensijų daiktai tinka vienas prie kito.
3-iasis žingsnis	Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.	Mokoma savo kūno dalių pavadinimų, aptariama jų paskirtis ir priežiūra. Rodoma kiekvienam vaikui, kad juo rūpinamasi, bendraujama su kiekvieno vaiko artimaisiais. Skatinama vaikus stebėti ir pavadinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, patalpose ir išėjus į lauką, rodomi paveikslėliai skatinant apie juos kalbėti. Sudaroma galimybė prisidėti prižiūrint kambarinį augalą, naminių gyvūnelių. Skatinama kalbėti apie tai, ką gyvūnelis ėda, kokius vaikus veda, ko reikia

		augalui, kad jis augtų ir pan. Padedama vaikams, tačiau netrukdoma išsakyti savo supratimą.
4-asis žingsnis	Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveikluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).	Skatinama vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. Paaiškinama, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių. Sudaroma galimybė ne tik apie tai kalbėti, bet ir pavaizduoti piešiniu, vaidinimu, dainele, surasti paveikslus knygose ir kt. Sudaroma galimybė stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų (ūkio) aplinkoje, žiūrima paveikslėlius ir klausoma skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus; patiems dalyvauti juos prižiūrint. Skatinama stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta.
5-asis žingsnis	Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.	Parodoma, kad ir darželyje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės. Įtraukiama į pasiruošimą visus vaikus, sudaroma jiems sąlygas dalyvauti, klausytis vaikų idėjų ir padedama jas įgyvendinti, stengiamasi, kad tai būtų tikra šventė, o ne koncertinis pasirodymas. Organizuojamos vaikų išvykos į gamtą (gyvūnai, augalai, grybai, jų požymiai, poreikiai), muziejus (daiktai ir jų istorija), ūkius (naminių gyvūnų priežiūra, kultūrinių augalų auginimas), tėvų darbovietes (profesijos), skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti. Grįžus padedama vaikams sudėlioti parodėlę grupėje iš rastų įdomių daiktų, gamtinių medžiagų (akmenukai, plunksnos, sėklos, lapai ir t. t.), piešinių, paveikslukų, bukletukų ir pan. Parsineštą gamtinę medžiagą mokoma grupuoti pagal požymius. Vaikams sukuriama situacijos aiškintis (ragaujant), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuojama apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių nelabai. Vaikams suteikiama proga išbandyti techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą, pvz., ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės.

		Skatinama domėtis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbėti.
6-asis žingsnis	Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusių profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Papasakoja apie tradicines šventes. Pradeda jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.	Kartu su vaikais atliekami nesudėtingi bandymai, pvz., tirpinamos medžiagos, daiginamos sėklos, išardomi nebereikalingi prietaisai ir pan. Siūloma vaikams tyrinėti žemėlapius, gaublį. Sudaromos vaikams galimybės pažinti gamtinę ir socialinę aplinką stebint artimiausius objektus, t. y. kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt. Organizuojamos netolimos išvykos. Pagal galimybes keliaujama pėsčiomis ir autobusais. Supažindinama su giminės medžiu. Ekskursijos į tėvelių darbo vietas. Kviečiama tėvelius papasakoti apie savo profesiją. Naudojami vaizdo įrašai apie Respublikoje švenčiamas tradicines šventes (pvz., Užgavėnės Rumšiškėse, žirgų lenktynės Dusetose ir kt.) fotoalbumai apie gamtą, kalbama apie tai, ką juose pamatė. Turima grupėje kampelį su Lietuvos atributika. Pagal galimybes supažindinami vaikai su senoviniais rakandais, leidžiama juos išbandyti, lyginti juos su dabartine technika. Švenčiamos tradicinės šventės. Stebima su vaikais įvairius gamtos reiškinius. Supažindinami su atliekų panaudojimo galimybėmis ir siūloma daryti įvairius darbelius iš jų. Skiriamos užduotėlės vaikui stebėti žvaigždes žiemą ryte, einant į darželį ir pasakoti. Siūloma žaisti stalo žaidimus, įvairius loto.
7-asis žingsnis	Nusako miško, pievos, vandens telkinio augmenijos ir gyvūnijos būdingiausias bruožus.	Siūloma rengti išvykas į gamtą skirtingu metų laiku, kurių metu vaikai tyrinėtų gamtą.

Suaugusių padedamas pastebi požymius, kurie rodo augalų bei gyvūnų prisitaikymą gyventi sausumoje ar vandenyje. Nurodo kelis gyvūnus, kurie minta tik augalais, ir kelis, kurie minta kitais gyvūnais ir vadinami plėšrūnais. Atpažįsta po kelis miško ir vandens augalus bei gyvūnus, valgomuosius grybus. Paaiškina, kad nežinomų augalų, uogų ir grybų negalima ragauti, nes jie gali būti nuodingi. Paaiškina, kaip reikia prižiūrėti kambarinius ar daržo augalus, naminius gyvūnus. Nusako, iš ko ir kaip gaminama duona, pieno produktai. Noriai tyrinėja medžiagų savybes, daiktų sandarą ir apie tai samprotauja, aiškinasi priežastis. Domisi gamtos reiškiniais ir jų aiškinimu (rasa, vaivorykštė, vėjas). Nusako, kaip skiriasi orai kitose pasaulio šalyse. Paaiškina, kad Saulė apšviečia ir šildo Žemę. Samprotauja, kuo planetos skiriasi nuo žvaigždžių. Tvarkingai ir saugiai elgiasi gamtoje, išvykose, noriai dalyvauja tvarkant ir puošiant aplinką. Paaiškina, kaip reikia taupyti elektrą, šilumą ir vandenį, kaip rūšiuoti šiukšles, esant galimybėms jas rūšiuoja. Samprotauja apie profesijos pasirinkimą, kokių savybių reikia žmonėms, dirbantiems įvairius darbus. Domisi žmonių gyvenimo būdu, jo kaita mūsų ir kitose šalyse. Domisi savo giminės istorija, savo gimtosios vietovės ir Lietuvos žinomais žmonėmis, kultūros ir gamtos paminklais, gali apie kelis trumpai papasakoti. Bando prisiimti atsakomybę už bendrą darbą, stengiasi prisidėti, dalyvauti ikimokyklinės įstaigos ir vietos	Vartant knygas, stebint plakatus, analizuoti augalų ir gyvūnų požymių įvairovę, jų prisitaikymą gyventi sausumoje ar vandenyje. Siūloma rengti ekskursijas į zoologijos sodą. Grįžus aptarti gyvūnų skirtumus. Siūloma įsirengti mokomąjį daržą, kurį vaikai stebės nuo sėklų sodinimo, augalo auginimo ir priežiūros iki derliaus nuėmimo. Sužinoti duonos kelią, kaip duona atsiranda ant mūsų stalo. Siūloma atlikti bandymus su augalais, vandeniū ir kt. Siūloma piešiniuose pavaizduoti orų permainas, pasaulio gamtos įvairovę. Rengti rudenines ir pavasarinės švarinimosi talkas savo artimiausioje aplinkoje. Siūloma supažindinti su ekologijos temomis. Įsigyti (pasidaryti) rūšiavimo kontenerius. Siūloma dalintis vasaros kelionių išpūdžiais, matytais vaizdais, pasiūlyti papasakoti, kokius gamtos paminklus matė, kokiose Lietuvos vietovėse buvo. Siūloma rengti bendruomenines šventes gamtosauginėmis temomis.

	bendruomenės talkose, šventėse ir kituose renginiuose.	

	11. Ugdymosi pasiekimų sritis: Skaičiavimas ir matavimas	
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	<i>Skaičiavimas</i> Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra (nėra), dar, taip (ne). <i>Matavimas</i> Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia jį paimti, tyrinėja. Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoja matytus veiksmus su daiktais.	Žaidžiama tuos pačius žaidimus su skirtingų spalvų, dydžių, formų daiktais: priartinama – nutolinama, paslepiama – parodoma, sugretinama. Įvardijant daikto spalvą, dydį, formą, daromos pauzės, vis pakartojami žodžiai, jei norima, kad vaikas juos įsidėmėtų.
2-asis žingsnis	<i>Skaičiavimas</i> Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų). <i>Matavimas</i> Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.	Sukurama aplinka, kurioje vaikas galėtų vartyti tas pačias knygeles kietais viršeliais, nevaržomai ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžių santykius, visai eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai judėti. Klausomos ir teatralizuojamos dainelės, skaičiuotės, pasakėlės, eilėraštukai ar žaidžiami žaidimai, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar... (pvz., eilėraštukai „Mano batai buvo du“, „Du gaideliai“, kopūsto lapų lupimas po vieną). Domimasi vaiko veikla jį kalbinant. Darant pauzes, pakartojant žodžius, judesius, skatinama vaiką juos įsidėmėti.
3-iasis žingsnis	<i>Skaičiavimas</i> Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprąšytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. <i>Matavimas</i> Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas.	Teatralizuojamos dainelės, pasakos, žaidžiami žaidimai, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama (pvz., pasaka „Ropė“, lietuvių liaudies daina „Išėjo tėvelis į mišką“). Duodama vienodo dydžio ir formos daiktų ir mokoma paimti vieną arba du daiktus, padalyti daiktus po vieną (pvz., kitiems vaikams), sudėlioti juos į dvi, tris krūveles. Klausoma, kurioje iš dviejų grupių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan. Vartomos knygelės, kuriose pavaizduoti objektai leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. Skatinama vaiką pakartoti paveikslėliuose

	Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.	pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius. Sudaromos galimybės rūšiuoti daiktus. Leidžiama eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.
4-asis žingsnis	<i>Skaičiavimas</i> Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridėdant po vieną, jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. <i>Matavimas</i> Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštin – žemyn. Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.	Naudojami paveikslėliai, kuriuose pavaizduoti 1–3 daiktai ar dvi, trys 1–3 daiktų grupės. Atkreipiamas dėmesys, koks daiktų skaičius grupėje, klausiama „Kiek?“ „Ar daiktų yra po lygiai?“ ir pan. Žaidžiama su vaiku domino. Teatralizuojamos dainelės, pasakas, kuriose veikėjai kuo nors dalijasi. Mokoma apibūdinti erdvės objektu. Leidžiama vaikui manipuliuoti daiktais, stebėti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti. Pasiūloma žaisti lego. Formuojamas supratimas, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio. Prašoma palyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t. t., juos dedant vieną prie kito, kilnojant. Formuojamas supratimas, kad daikto (pvz., virvutės) ilgis, masė nesikeičia, daiktą (virvutę) suraičius ar sulenkus. Kalbama apie tai, ką vaikas kasdien daro ryte, dieną, vakare, naktį. Vaikščiojant, žaidžiant gamtoje, atkreipiamas dėmesys į metų laikams būdingus požymius.

5-asis žingsnis	<i>Skaičiavimas</i> Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“. Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius. <i>Matavimas</i> Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudojasi sąlyginiu matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan.	Skatinama vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, kaip turėtų pasielgti ne tokį kortelių skaičių paėmęs žaidėjas, vartojant tokius posakius, kaip „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir pan. Kalbamasi su vaikais apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis ir t. t. veikėjai (pvz., pasaka „Trys paršiukai“, „Mergaitė ir lokys“, „Pagrandukas“). Prieš pradėdant žaisti stalo žaidimą, paklausama vaikų, ar visi žaidėjai paėmė reikiamą kortelių skaičių. Pasiūloma vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du, trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka (pvz., žaidimai „Trečias bėga“, „Daryk taip, kaip Jonelis daro“; žaidimas, kai nutilus muzikai ar suplojus kaskart pasakoma, kaip kitaip vaikai turi pasielgti: susigrupuoti – sustoti po du, susėsti į du ratukus, parodyti 4 pirštukus ir pan.). Žaidžiama stalo žaidimus. Karpoma, paišoma, spalvinama trikampius, stačiakampius. Iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras kuriamos aplikacijos, ornamentai, šventinė atributika, įvairūs daiktai, kuriais galima papuošti aplinką. Skatinama vaiką naudoti sąlyginį matą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz., matuoti pėdomis, žingsniais). Kaupiamas tvėrmės dėsniai suvokti reikalingas patyrimas (pvz., plastilino gabaliukui suteikti vis kitą formą). Kartu skaitomos knygelės, „rašomi“ laiškai. Žaidžiama judrius žaidimus, kuriuose vaikams tenka vartoti vietą ir padėtį nusakančius įvairius žodžius. Domimasi, ką vaikai veikė vakar, kalbamasi apie tai, kas bus rytoj. Žaidžiama žaidimus, padedančius suvokti laiko trukmę.

	Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.	
6-asis žingsnis	<i>Skaičiavimas</i> Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. <i>Matavimas</i> Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.). Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, prieš, tarp, viduje, išorėje ir kt. Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).	Kalbėdamas vaikas geriau pajunta skirtumą tarp to, ką jis mano, ir to, ką jis sako (tai labai svarbu vystantis vaiko mąstymui). Skatinamas vaiko noras sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmokti. Leidžiama pasirinkti vaikui įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, dalomąją medžiagą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas jis galėtų lavinti savo mąstymo ir skaičiavimo įgūdžius, formuoti svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius. Vaikas skatinamas aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus. Mokoma kuo įvairesnėse aplinkose pastebėti įvairius sekų sudarymo būdus ir pasiūloma kuo įvairesnės veiklos, kurią vaikas galėtų išbandyti matytus ir paties sugalvotus sekų sudarymo būdus. Skatinama aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančias pažįstamas, matytas geometrines figūras. Pasiūloma veikla, formuojanti supratimą apie tvermės dėsnį (pvz., sudaroma sąlygas eksperimentuojant atrasti, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis gali būti supakuotas skirtingų formų pakuotėse). Sudaromos sąlygos atrasti, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės. Siūlomi žaidimai, veikla, kurioje dalyvaudamas vaikas įgytų supratimą apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones ir būdus. Formuojamas ir plėtojamas vaiko žodynas. Dalijamasi idėjomis apie daiktų dydžių santykius („šiek tiek didesnis“, „truputį mažesnis“, „didžiausias“, „mažiausias“ ir kt.). Pasiūloma veikla, kurioje aktyviai dalyvaudamas vaikas galėtų plėsti žodyną, reikalingą judėjimo kryptčiai, daiktų vietai nusakyti. Žaidžiama žaidimus su smėlio laikrodžiu, žadintuvu. Atkreipiamas vaiko dėmesys į tai, ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę. Skatinama dažniau vartoti savaitės dienų pavadinimus. Kalbamasi apie metų

		laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus.
7-asis žingsnis	<i>Skaičiavimas</i> Pradedama suprasti ryšius tarp skaičių (pvz., kad šeši susideda iš dviejų trejetų arba iš trijų dvejetų porų). Pradedama suprasti ir vartoti žodžius: sudėti, pridėti, atimti, kiek bus, kiek liks ir pan. <i>Matavimas</i> Skiria ir pavadina plokštumos figūras (apskritimą, skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį) ir erdvės figūras (kubą, rutulį); aplinkoje randa daiktus, savo forma primenančius šias figūras. Dėlioja paveikslėlius iš didesnio kiekio elementų, stato iš smulkesnių detalių. Sugrupuoja daiktus pagal nurodytą požymį (dydį, formą). Pradedama suprasti, kad tas pats daiktas gali priklausyti kitai grupei pagal kitą požymį. Pradedama suprasti, kad vartojami priešingos reikšmės žodžiai: mažas ir didelis, lengvas ir sunkus, šilta ir šalta ir kt. Moka parodyti, kur yra greta. Žaizdamas naudojami vis didesne erdve.	Siūloma naudoti skaičių korteles. Vaikai patys grupės aplinkoje sugrupuoja daiktus (pagal spalvą, formą, dydį ir kt.), juos suskaičiuoja ir išskiria, koks tai skaičius. Naudojamos užduočių knygelės. Mokoma sudėti, atimti. Demonstruojamos geometrinės figūros, joms priskiriami aplinkoje esantys daiktai. Siūloma žaisti priešingybių žaidimą: mažas ir didelis, lengvas ir sunkus ir kt.

	12. Ugdymosi pasiekimo sritis: Meninė raiška	
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	<i>Muzika, šokis</i> Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškingą mimiką, suklusdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, judėdamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais.	Dainuojama trumpas, vaiko pasauliui artimas dainas, lopšines vaikui ir su vaiku. Žaidinama, supama, kutenama, myluojama, jodinama, linksminama vaiką specialiai šiems tikslams skirtais žaidinimais ir liaudies dainelėmis. Išraiškingai ir džiugiai bendraujama su vaiku, siekiant sukelti jam teigiamas emocijas. Į vaiko skleidžiamus garsus atsakoma balsu, perteikiant įvairias vokales

	<i>Žaidinimai ir vaidyba</i> Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu. <i>Vizualinė raiška</i> Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepinėja, spaudinėja palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių kryptų linijų brėžius, dėmes). Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas apžiūrinėja, ragauja, varto.	galimybes, o judesius atkartojama, palaukiant, kol vaikas atsakys judesiu. Taip skatinamos pirmosios vaiko kūrybinės iniciatyvos. Vaikas nešiojamas, ritmingai sūpuojamas, kilnojamas, judinamos jo rankos ir kojos. Vaikui pradėjus kaip nors intonuoti, veikti, bandoma jam pritarti, veikiama kartu. Drąsinama vaiką rodyti iniciatyvą, veikti, tyrinėti. Žaidinama su žaislu ir be jo, kalbama su įvairiomis emocijomis intonacijomis. Teigiamas emocijas reiškia kiek pabrėžtinai, kad vaikas įsimintų. Žaidinimus, pokštavimus kartojama keletą kartų. Sudaromos sąlygos vaikams pamatyti žaismingą, elementarių pasikartojančių veiksmų suaugusiojo piešimą, lipdymą, kad vaikas pats panorėtų išbandyti vienokius ar kitokius veiksmus.
2-asis žingsnis	<i>Muzika, šokis</i> Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžiojam žaidinimų judesius, suaugusių balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų – trijų garsų melodijas ar daineles. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena kokiu nors daiktu. <i>Žaidinimai ir vaidyba</i> Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairius išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina). <i>Vizualinė raiška</i> Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštauja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštais dažais, minkšta tešla) paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį.	Suteikiama vaikams pakankamai laiko tyrinėti įvairius judesius, žaidinama juos, naudojant plaštakų, galvos judesius, kykavimus. Sudamos galimybės kartu su vaiku groti vaikiškai skambančiais žaislais, barškučiais, mediniais, plastmasiniais žaislais, su kuriais vaikas galėtų veikti. Su vaikais klausomasi įvairių stilių muzikos (etninės, klasikinės, džiaz, roko ir kt.) bei sudaroma muzikinė aplinka, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus. Dainuojama su vaiku trumpas, nesudėtingas, pasikartojančio teksto daineles, niūniuojama, kalbama vieno aukščio tonu atskirus garsus ar žodžius. Parenkama įvairios muzikos ir garsų, skatinant vaikus judėti – klasikinę, gamtos garsų (lietaus, jūros, upelio čiurlenimo, paukščių balsų, ugnies traškėjimo), tylą. Judant su vaikais išgaunami kūno perkusijos garsai (plekšnoti per šlaunis, pilvą, skruostus, barbenti pirštais į grindis ar kt.). Žaidžiant su vaikais reiškiami jausmai, norai, rodomi judesiai ir veiksmai („Virus viru košė“, „Eisim eisim į turgelį“). Kalbama maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatinama mėgdžioti veiksmus ir intonacijas. Vedžiodant žaislą, kartoninę figūrėlę, parodoma, kaip galima veikti, vaikas skatinamas pamėgdžioti ir atrasti savų veikimo būdų. Matant, kad vaikas nori

	Tyrinédamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo su jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą).	tęsti veiklą, pasiūloma pasirinkti kitą popieriaus lapą, jau pažįstamų arba naujų piešimo priemonių bei medžiagos. Vaiko veiklai skiriama daug dėmesio, pritariama žvilgsniu, šypsena, pagiriama, pasidžiaugiama pasiekimais. Sudaroma galimybė žaisti, tepinėti dažais, paišelioti, dėti spaudus kempinėle (pvz., atsisėdus prie stalo ar ant grindų, stovint prie mažo molberto ar dažant kartoninio namelio sienas), ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos, paviršiaus popieriaus, daiktų (pvz., ant slidaus plastiko ir šiurkštaus akmens).
3-iasis žingsnis	<i>Muzika</i> Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. <i>Šokis</i> Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų – trijų natūralių judesių (eina, pritūpia, pasisuka ir kt.) seką. <i>Žaidimai ir vaidyba</i> Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas.	Visas šokio veiklos rūšis stengiamasi atlikti kartu su vaikais tyrinėjant įvairius judesius, kartais atiduodant iniciatyvą vaikams ir kartojant jų atliekamus judesius. Vengiama prašyti, kad vaikai kartotų jiems rodomus judesius. Klausoma su vaikais dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinius ar trumpų instrumentinės muzikos kūrinėlių. Dainuojama su vaikais įvairaus turinio dainas, imituojant jų tekstą judesiais. Žaidžiama muzikinius žaidimus, einama ratelius, tekstą imituojant judesiais. Skatinama judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. Vaikai aprūpinami nesudėtingais vaikiškais muzikos instrumentais (ritminėmis lazdelėmis, būgneliais, barškučiais, varpeliais, mediniais šaukštais ir kt.), daiktais ir kartu su vaikais grojama ritminiais muzikos instrumentais, klausomasi jų skleidžiamų garsų. Tyrinėjamos instrumentų ir daiktų garsines galimybes, duodant vaikams laiko tyrinėti. Sudaromos sąlygos ir skatinama vaikus kurti dainuojant apie tai, ką jie veikia, žaidžia, mato, girdi. Skatinama šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas. Sudaromos sąlygos judesių sekas atlikti pagal įvairią muziką (greitą, lėtą). Kviečiami vaikai, kurie norėtų parodyti sujungtas judesių sekas grupės draugams, aptariami jų pasirodymai, išryškinant teigiamas puses. Tokios šokėjo-žiūrovo situacijos padeda vaikams vėliau įveikti scenos baimę. Parūpinama įvairių žaislų, leidžiama jais naudotis. Gėrimasi vaikų žaidimu.

	<i>Vizualinė raiška</i> Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.	Žaidžiant drauge, reiškiamos įvairios emocijos, skatinama pasakoti, ką jie daro: važiuodami mašina linksmi kalba, pasakoja, ką mato, kur važiuoja, kas atsitinka. Vaikai skatinami įsijausti į veikėjus, siužetą: pabūti kaip aguonėlės, augti drąsiai, linksmi, gražiai. Rodomi veiksmai ir leidžiama improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla. Skatinama pasakoti apie savo piešinį. Nestabdomas vaikas, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, vaizduoti tai, ką nupiešė. Tai padės vaikui suprasti, kad savo sumanymą galima įkūnyti piešinyje. Stebimas vaiko raiškos procesas, paprašoma papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį, stengiamasi suprasti, kaip vaikas reiškia savo potyrius ir emocijas, kokią paramą ir pagalbą reikėtų teikti, kad vaikas pajustų džiaugsmą ir pasitenkinimą. Svarbu, kad jo darbelis būtų matomas, juo pasidžiaugta. Pasiūloma eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis (pvz., su spalvų palete, vilnos kamuoliuku, skirtu spaudams dėti, šlapiu popieriumi ir kt.).
4-asis žingsnis	<i>Muzika</i> Klaudydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos,	Skatinama vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiais melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Pastebimi ir įvertinami vaikų bandymai kurti savo dainas, ritmus, melodijas, pasiūloma spontaniškai kurti patiems. Klausomasi su vaikais muzikos kūrinių, gamtos garsų ir juos tyrinėjama pasikalbant, pasakojant, aptariant. Dainuojama su vaikais trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono liaudies bei originalios kūrybos dainas, jas imituojama judesiais. Sudaroma galimybė vaikams žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius atliekant nesudėtingus judesius – eiti, bėgti rateliu, suktis po vieną ir už parankių, mojuoti, ploti ir t. t. Pasirūpinama, kad vaikams netrūktų įvairių vaikiškų muzikos instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti. Padedant tėvams, atnešama į grupę įvairių medžiagų iš gamtos (pvz., akmenukų, kankorėžių, gilių, šakelių ir kt.) ar buities atliekų daiktų (pvz., tuščių buteliukų, dėžučių, ričių, tūtelėlių ir kt.) ir kartu su vaikais pasigaminama namų darbo muzikos instrumentų.

įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. Stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. <i>Šokis</i> Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų – keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. <i>Žaidimai ir vaidyba</i> Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėją vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. <i>Vizualinė raiška</i> Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, estikuliavimu, mimika. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.	Drauge su vaikais žaidžiama vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, skatinama juos interpretuoti, t.y. sugalvoti savo judesius vietoj žinomų. Kuriantį vaiką skatinama naudoti natūralius, su jokių šokio žanru nesusijusius judesius. Šokdamas vaikas perteikia istoriją, tačiau iš esmės jis tyrinėja šokio elementus – erdvę (aukštyn, žemyn, pirmyn, atgal), tempą (greitai, lėtai), ritmą, energiją (kampuotai, plaukiančiai, didelis, mažas judesys). Parūpinama žaidimams tikrų daiktų: virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų. Parodoma, kur yra ir kaip galima žaisti su stalo teatro pirštiniųėmis lėlėmis. Paskatinama aprengti lėles savo sumanytais veikėjais, kurti situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus. Pamačius aktorių parodytą spektaklį darželyje, siūloma vaikams patiems pažaisti teatrą. Drauge su vaiku einama ratelius, parodoma judesių, veiksmų, paaiškinama, kas jais vaizduojama, skatinama juos kartoti laisvai, savaip. Nekoreguojama vaiko emocinė raiška (nereikalaujama iš vaiko tam tikros emocinės išraiškos). Nelyginamos vaiko išraiškos su kito vaiko ar vaikų. Džiaugiamasi kiekvieno vaiko pastangomis, atradimais. Mokoma pabaigus žaisti nusilenkti. Laikomasi nuostatos, kad ikimokyklinio amžiaus vaikas kurdamas mokosi. Vaikas pats atras kūrybos ir vaizdavimo ypatumus veikdamas taip, kaip nori, kaip jam patinka. Pedagogas turtina vaiko patirtį, gausina įspūdžius ir emocijas, stebi vaiko raišką ir kūrybą, padeda realizuoti idėjas ir sumanymus, aprūpina priemonėmis ir medžiagomis, stiprinamas vaiko pasitikėjimas, palankiai vertinamas kūrybos savitumas, išradingumas, įdėtos pastangos ir kt.

5-asis žingsnis	<i>Muzika</i> Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti. Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. <i>Šokis</i> Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių – šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. Šoka improvizuotai kurdamas penkių – šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus). <i>Vaidyba</i> Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas.	Sudaroma sąlygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos, pakviečiant į darželį profesionalius muzikantus. Skatinama vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogų ar vakaronių. Dainuojama su vaikais vienbalses ir dialogines dainas. Skatinama dainuoti individualiai išmėginant, kaip skamba balsas grupėje, salėje, lauke ir kitur. Skatinama dainuoti atliekant įvairius darbus (pvz., piešiant, stebint augalus, gyvūnus, einant pasivaikščioti ir t. t.). Pasirūpinama, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritarti dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams. Kartu su vaikais apžiūrimi įvairūs instrumentai, juos išmėgina, pasigamina savo instrumentų ir tyrinėja jų skambėjimo galimybes, tembrus. Drauge su vaikais kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms balsu ar muzikos instrumentu. Paskatinama vaikus kurti judesius rateliui, žaidimui. Pasidžiaugiama, pagiriami vaikai už jų originalumą, drąsą, norą kurti. Drauge su vaikais šokama paprastus savo forma, t. y. sukamuosius ratelius. Vaikų sugalvotas judesių sekas rodoma visiems ir klausinama vaikų, ką jie matė. Padedama vaikams sieti pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartoti frazes. Pasekus ar paskaičius pasaką, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinama patiems vaidinti. Parodoma, kaip galima judėti ir kalbėti-intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą. Klausoma, kaip galėtų judėti ir kalbėti-intonuoti fantastinis veikėjas. Stebimi vaikų vaidinimai stengiantis suprasti, palankiai vertinti. Parodoma, kaip galima keisti kostiumus, dekoracijas. Drauge žaidžiama muzikinius žaidimus ir ratelius, parodoma ir skatinama laisvai, savaip kartoti veiksmus. Aiškinant siužetą, padaromos pauzės, kad vaikas galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti.

	Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką. <i>Vizualinė raiška</i> Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti. Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).	Pasidžiaugiama vaiko sukurtais veiksmais, jų emocionalumu, išraiškingumu. Turtinama vaiko patirtį, gausinama įspūdžius, skatinama tyrinėti artimiausią aplinką, dalyvauti renginiuose, stebėti meno kūrinis, žmonių ir gyvūnų gyvenimą, klausyti istorijų bei patiems jas pasakoti ir kt. Pradedant vaizduoti žmogaus judesius, tyrinėjamos kūno galimybės (gali lankstytis, šokinėti, suktis), stebėti kitų judesius (šokėjų, sportininkų), patiems išbandoma įvairius judesius ir pozas. Kalbama su vaiku apie jo kūrinėlį, diskutuojama, ką, kodėl ir kaip jis pavaizdavo. Ką ir kodėl norėjo išreikšti, kodėl pasirinko tokias priemones ir kt. Aiškinamasi, ką jis dar norėtų papasakoti, sukurti. Gėrimasi jo sumanymais, pagiriama už išradingumą ir kt. Drąsinama kurti smulkesnes detales iš gamtinės medžiagos, mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius, dėlioti vaisių ir daržovių mozaikas. Skiriama pakankamai laiko, kad vaikai galėtų pasinerti į sumanymų realizavimo procesą, veikti kūrybingoje aplinkoje. Numatoma vaikų kūrybingumą skatinančių meno projektų. Sudaromos sąlygos kurti, reikšti savo potyrius, įspūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis.
6-asis žingsnis	<i>Muzika</i> Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinų ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas dainėles kanonu, įsiklausydamias į savo ir draugų dainavimą.	Pasirūpinama, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotų natų, muzikos įrašų, klausymosi aparatūros, video įrašų apie žymius muzikantus ir jų muzikavimą. Sudaromos vaikams sąlygos klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos. Klausytis tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus. Dainuojama su vaikais įvairaus turinio dainas ir skatinama juos dainuoti visur, kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant, bendraujant, žaidžiant. Pamokoma vaikus dvibalsio dainavimo, dainuojama trumputes dainėles kanonu. Grojama kartu ir paskatinama vaikus groti melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais muzikines pjeses solo ir orkestre, išsirinkti dirigentą, kuris diriguotų orkestrui. Pamokoma vaikus sekti dirigento judesius, kad jie

Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2 – 3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. Improvizuodamas balsu muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai. <i>Šokis</i> Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelius, grandinėles), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreišdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus. <i>Vaidyba</i> Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocijas būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius, perteikia veikėjo mintis, emocijas. <i>Vizualinė raiška</i> Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus.	kartugalėtų pradėti ir baigti kūrinėlį. Žaidžiama su vaikais kompozitorius, skatinant kurti melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėlėms. Mokoma dalį teksto dainuoti, dalį kalbėti, pratinantis dainuoti „kaip operetėje“. Su vaikais žaidžiama muzikinius dialogus, vietoje kalbos dainuojant. Improvizuoti, kurti judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, dainoms, šokiams. Atliekama, parenkama nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius. Naudojama ir kitų tautų folklorinę medžiagą, ypač jei grupėje yra vaikų iš mišrių šeimų. Jei renkama autorinius (profesionalių choreografų ar auklėtojų) sukurtus šokius. Siūloma vaikams stebėti gamtą gyvai, ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas. Skatinama vaikus žaisti – vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus. Reikalui esant, pasiūloma savo idėjų, tačiau palaikoma vaiko iniciatyva. Pasiūloma naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, parodyti, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiems tikslams. Padedama matomoje vietoje. Žaidžiama muzikinius žaidimus ir einama ratelius, sudaromos sąlygos vaikams išgyventi pasitenkinimą, reikšti savo norus ir jausmus pagal skirtingas to paties siužeto situacijas. Suteikiama galimybė pamatyti tautodailės, taikomosios dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno (instaliacijų, abstrakčių skulptūrų, fotografijų ir kt.) kūrinius, menininkų kūrybos procesą artimoje aplinkoje, parodose, muziejuose, tradicinėse šventėse. Ugdoma vaiko vaizduotė, skatinant įsižiūrėti bei apibūdinti, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija (ji gali būti rami, aštri, virpanti, gali šokinėti, suktis, gali tyliai ir garsiai skambėti, gali pasakyti apie skirtingus kvapus – rožės ar česnako, spalva gali skleisti šilumą ar šaltį, ant popieriaus išpūtinėtų į šonus dažų dėmė gali priminti skrendantį paukštį ir pan.

	Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.	Palaikomas unikalus vaiko gebėjimas vaizdu išreikšti jutiminę patirtį (garsų, kvapų, skonio ir kt.). Paskatinama sukurti savo inicialais išgražintą asmeninę kortelę, atviruką, paveikslėlį. Eksperimentuojama ir atidžiau įsižiūrima į įvairių medžiagų ir technikų teikiamas galimybes. Padaromi vaikams patikusių fragmentų atspaudai. Sudaroma galimybė netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes, atliekant eksperimentą. Dadrąšinama vaikus įvairiapusei kūrybinei raiškai, naudojant kompiuterį, fotoaparata, multimediją kūrybai skaitmeninėmis priemonėmis (programomis <i>Paint, Paintbrush, Corel, Photoshop</i> ir kt.). Kaupiami elektroniniai arba popieriniai vaikų kūrybos albumai (kompiuteriniai piešiniai, sukurtų kompozicijų nuotraukos ir kt.).
7-asis žingsnis	<i>Muzika</i> Klausosi kompozitorių ir liaudiškos muzikos kūrinių. Įvardija kai kuriuos klausytų kūrinių autorius ir atpažįsta liaudiškos muzikos kūrinius. Tyrinėja melodijos judėjimo kryptį, dermę, atlikimo rūšis. Išraiškingai, skambiu, natūraliu balsu dainuoja dainas a cappella ar su instrumentiniu pritarimu. Dainuoja octavos ribose solo, ansamblyje ir su visa grupe. Noriai, džiugiai groja ir improvizuoja daiktais iš gamtos, savos gamybos vaikiškais muzikos instrumentais. Groja ritmiškai, aiškiai, taisyklingai sėdi, laiko muzikos instrumentą ir pritaria dainoms, šokiams. <i>Šokis</i> Žaisdamas šokamuosius žaidimus, šokdamas ratelius, natūralių judesių autorinius šokius, savitai reiškia nuotaikas. Kuria natūralių judesių trumpą šokį, reaguodamas į muziką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą	Klausomasi kompozitorių ir liaudies kūrinių. Sudaroma gamimybė dainuoti, pasirinkti instrumentą ir juo pritarti. Siūloma tyrinėti balso galimybes, jo įvairovę. Sudaroma galimybė savo gebėjimus išreikšti ansamblyje. Siūloma pasirinkti ir išbandyti skirtingus muzikos instrumentus: būgną, trikampį, švilpynes, barškučius, pučiamuosius instrumentus. Siūloma improvizuoti daiktais iš gamtos: akmenukais, lazdelėmis, kriauklytėmis, kankorėžiais, riešutais ir kt. Pasiūloma klausantis muzikos sukurti šokį. Judesio elementais išreikšti emocijas. Siūloma sukurti vaidinimų kampilį, kuriame vaikai individualiai galėtų išreikšti poreikį vaidinti. Suteikiama galimybė vaikams patiems kurti dekoracijas, lėles vaidinimui, pasiūlant kūrybines priemones. Sudaroma galimybė interaktyvios lentos pagalba kurti spalvomis, garsais, linijomis.

	nuotaiką, išreikšdamas šokio elementus. <i>Vaidyba</i> Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką, pasiūlytą meninę ar ugdomąją situaciją, bendradarbiauja su kitu vaidinimo veikėju. Improvizuoja dialogą, nuoseklią veiksmų seką, laisvai, su pasitikėjimu atskleidžia veikėjų norus, emocijas būsenas. Naudoja charakteringas balso intonacijas, judesius, aprangos detales. <i>Vizualinė raiška</i> Drąsiai įgyvendina savo kūrybinius sumanymus. Numato galimą sumanymo realizavimo seką bei rezultatą. Įvairiai varijuodamas spalvų, linijų bei formų junginiais ir deriniais, išryškindamas detales pasakoja apie patirtus išgyvenimus, matytus objektus, įsivaizduojamus įvykius, istorijas. Kurdamas bendrus darbus bando derinti savo sumanymus ir veiksmus su kitais.	

	13. Ugdymosi pasiekimų sritis: Estetinis suvokimas	
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksena
1-asis žingsnis	Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą (kryžtauja, siekia paliesti rankomis), kai yra emociškai kalbinamas suaugusio, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius.	Kuriama jauki, graži aplinka, kurioje vaikų akių lygyje būtų išdėstyti gražūs daiktai, vaikams prieinami žaislai, paveikslėliai, nuotraukos. Emocionaliai kalbama, žaidinama, bendraujama, kad vaikas girdėtų intonacijomis ir jaustų veiksmis reiškiamas emocijas. Suteikiama vaikui galimybė sureaguoti savo tempu, t. y. palaukiama tiek laiko, kiek reikia vaikui, o ne kiek atrodo tinkama auklėtojai. Būnama šalia vaiko, kartu su juo džiūgaujama, padrašinami jo bandymai. Kuriama muzikinė aplinka, kurioje vaikas turėtų galimybę klausytis įvairių garsų ir malonių, švelnių melodijų, atliekamų balsu ar muzikos instrumentais.

2-asis žingsnis	Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.	Dainuojama vaikui, klausomasi įvairios nuotaikos dainų, kontrastingos nuotaikos muzikos kūrinių, skatinamos teigiamos, džiugios emocijos ir slopinamos neigiamos. Leidžiama vaikams stebėti šokį gulint ar sėdint ant grindų, kad jie galėtų keisti pozą ir laisvai kūnu reaguoti į stebimo šokio sukeltus įspūdžius. Kartu su vaiku žaidžiama ir išraiškiai rodoma, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. Išdėliojami piešiniai vaikui matomoje vietoje, kad jis galėtų prieiti ir vėl į juos pasižiūrėti. Pagiriama, pasikalbama apie jo kūrinėlį. Suteikiama vaikui galimybė pažinti ir išbandyti įvairias dailės medžiagas ir priemones. Sudaromos galimybės vaikui matyti gražius gamtos, aplinkos vaizdus, spalvingas knygeles, dailės kūrinius.
3-iasis žingsnis	Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrindamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamosis savo puošnia apranga. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.	Džiuginami vaikai ir padedama jiems kaupti muzikinius įspūdžius, skatinama atidžiai klausytis muzikos, ja gėrėtis. Kadangi vaikai nuo gausių ryškių įspūdžių greit pavargsta, stebimas trumpas vaidinimas (daug kartų tą patį). Duodama klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių, kad vaikas juos įsimintų ir vėliau juos kartu aptartų. Pažiūrėjus drauge šokį, pateikiama mąstymą skatinantys klausimai. Kartu su vaikais žiūrimi lėlių ir dramos vaidinimai, klausomasi jų įrašų. Užduodant klausimus skatinama atpažinti vaizduojamą pasaką. Skatinama pasakoti apie savo ar kitų piešinį, aplinkoje pamatytus paveikslus ar knygelių iliustracijas. Nestabdoma vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, ką nors vaizduoti judesiais, tai padės vaikui turtinti vaiduotę ir skatinti kūrybinės saviraiškos poreikį. Vaikas stebimas tomis akimirkomis, kai jis grožisi, džiaugiasi gamtos ir kitos aplinkos daiktais ar reiškiniais, žaislais, savo išvaizda. Tinkamu momentu jį pakalbinama, paklausinama, kas jam gražu.
4-asis žingsnis	Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti.	Atkreipiamas dėmesys, kai vaikas sako, kad nori gražiai ką nors daryti, palaikomas jo noras, pasidžiaugiama, pagiriama.

	Skirtingai reaguoja (ramiai ar emocingai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinių, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.	Sudaroma galimybė vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose. Paprašoma vaiko pasakyti ir parodyti, kaip jis būtų ką nors daręs. Įsiklausoma į vaiko klausimus ir, jei vaikas pats nepaaiškina, prieš vaidinimą trumpai papasakojama, apie ką bus vaidinama. Atkreipiama vaiko dėmesį į pabaigą, paklausiama, kokia ji – laiminga ar liūdna? Padedama pajusti vaizdo, nuotaikų pasikeitimus keičiantis linijai, formai bei spalvai. Pasikalbama, kokius potyrius pavyko papasakoti piešiniu, naudojant vienokias ar kitokias dailės raiškos priemones, paklausiama, kaip jam gražiau. Sudaroma sąlygas klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatinama reikšti savo išgyvenimus, paprašoma pasakyti, kaip jaučiasi, ką pajuto. Būnama greta vaikui apžiūrinėjant meno kūrinius, daiktus, žaislus, ugdoma estetinį jautrumą – pritariama, papildoma jo išsakytas mintis. Kasdienėje veikloje kalbant su vaikais nuolat vartojami žodžiai „džiaugiuosi tavo piešinėliu, puikiai atrodai, gražiai pasielgei“, kad vaikai galėtų išgirsti ir pradėti suprasti, kas yra gražu. Skatinama klausant, apžiūrint meno kūrinius kalbėti apie savo ir kitų darbelius. Kalbamasi su vaiku apie spalvas paletėje, tyrinėjami spalvų maišymosi efektai.
5-asis žingsnis	Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrasi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų,	Sudaromos sąlygos vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. Paprastai ir vaikams suprantamai atskleidžiamas muzikos kūrinių grožis. Skatinama vaikus savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instrumentu. Kartu su vaikais žiūrimi lėlių ir dramos vaidinimai, klausomasi vaidinimų įrašų, žiūrimi animaciniai filmukai. Skatinama stebėti menininkų kūrybos procesą bei patiems kartu kurti, nes estetinį suvokimą ir jautrumą vaikas geriausiai ugdomosi veikdamas,

	renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlių, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.	kurdamas, apie tai kalbėdamas, aiškindamas. Sudominama vaikus patrauklia ir malonia veikla paties auklėtojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais. Vaikas išklausomas ir skatinamas pasakoti apie savo kūrybinius sumanymus. Diskutuojama, ką dailininkas norėjo pasakyti. Gamta yra pats stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl skatinama vaikus įvairiausiais būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį. Nuolat ugdomas vaikų estetinis skonis, atkreipiant dėmesį į kasdien vaiko aplinkoje esančius daiktus, drabužių puošybą, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką. Skatinama vaikus domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptariama turinys, nuotaika ir muzikos instrumentų tembrai. Sugalvojama įvairių būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti matyto kūrinio siužetą: žiūrėti pasakojimo video įrašą, klausyti ausinėmis audio įrašo, pasakoti draugui „telefonu“ ir kt. Kartu su vaikais žiūrimi lėlių ir dramos vaidinimai, klausomasi vaidinimų įrašų, žiūrimi animaciniai filmukai. Sudaromos sąlygos vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. Sudaroma galimybė vaikams stebėti vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomosios – dekoratyvinės dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. ugdymo įstaigoje, parodose, šventėse, tradiciniuose renginiuose. Paskatinamas kiekvienas išsakyti savo nuomonę. Paklausiama, kaip dar kitaip galėtų apie muziką, šokį, vaidinimą pasakyti, ką dar tai galėtų reikšti ir pan. Kasdienėje veikloje suteikiama galimybė suprasti ir pajusti, kad tiesa, gėris ir grožis visada teikia džiaugsmą ir pasitenkinimą. Prašoma papasakoti apie savo dailės kūrinius, priimtus sprendimus.
6-asis žingsnis	Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą,	Pasikalbama apie patirtus įspūdžius, pasidalijama savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugiama pastebėtu grožiu. Žiūrimi lėlių ir dramos vaidinimai, klausomasi jų įrašų, žiūrimi animaciniai filmukai. Sudaromos sąlygos vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir įvairesnių

	pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilsius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė. Sudaroma galimybė vaikui, kitiems girdint ir matant pasidžiaugti savo ir kitų kūryba bei kasdiene veikla.	muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankytis parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirke ir kitur. Pateikiama atvirų klausimų. Skatinama pastebėti subtilesnes veikėjų kalbos intonacijas, poelgius, veiksmus. Demonstruojami jo kūrinėliai, ruošiamos visų vaikų arba autorinės parodėlės, sudaromi individualūs albumai. Palaikomas ir skatinamas vaiko noras siekti grožio, pagiriama už jo pastangas, parodoma kitiems, užrašoma vaiko pasakojimas ir prisegamas prie demonstruojamo darbo, kad pamatytų, kad jo noras siekti grožio yra pastebėtas ir vertinamas. Pratinama pastebėti ir atskirti kičą nuo tikrojo meno. Skatinama geranoriškai vertinti kitų saviraiškos ir kūrybos bandymus, išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. Palaikomas džiaugsmas. Sudaromos sąlygos suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti, patiems dalyvauti jį puoselėjant. Gėrimasi gerai atliktu darbu, išsakoma nuomonė apie nepavykusį darbą. Pratinama gražiai elgtis viešose vietose. Skatinama suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodytų gražiai. Siekiama, jog vaikas ugdytusi gebėjimą pamatyti bei tinkamai vertinti savo ir kitų išorės grožį, ieškoti tinkamiausių būdų. Skatinama aptarti stebėtą šokį, šokėjų judesius, kostiumus.
7-asis žingsnis	Nori matyti ir kurti grožį aplinkoje, kūrybinėje ir kasdienėje veikloje. Išsako samprotavimus apie muzikos, vaidinimo, šokio, dailės, tautodailės kūrinių siužetą, vaizduojamų įvykių kaitą, veikėjams būdingus bruožus, kilsius vaizdinius, potyrius. Pastebi, kas gražu, ir stengiasi tai panaudoti savo meninėje raiškoje. Pasako, kurių kūrinių malonu klausytis ir žiūrėti, o kurių nesinori klausyti, nemalonu žiūrėti. Domisi kitų kūrybinėmis idėjomis, sumanymais,	Organizuojamos išvykos į muziejus, parkus, spektaklius. Daromi matytų vaizdų apibendrinimai, diskusijos, pokalbiai. Su vaikais žiūrimos meninių darbų (tapybos, vaizduojamosios, monumentaliosios dailės ir kt.) reprodukcijos. Organizuojami plenerai, kurių metu tapomi ir piešiami gamtos vaizdai.

	geranoriškai juos komentuoja.	

	14. Ugdymosi pasiekimo sritis: Iniciatyvumas ir atkaklumas	
<i>Žingsniai</i>	<i>Pasiekimai</i>	<i>Vaikų veiksenos</i>
1-asis žingsnis	Pats juda (šliaužia, ropoja, eina) jį sudominusių žaislų, daiktų link. Trumpam sutelkia žvilgsnį, seka judantį daiktą akimis, klausosi, atlieka tikslingus judesius, veiksmus su daiktais. Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, čiauškdamas, duodamas žaislą kitam skatina su juo žaisti; išreiškdamas norus parodo „taip“ arba „ne“.	Siūloma žaisti smulkiajai motorikai skirtus žaidimus, reikalaujančius dėmesio, atkaklumo. Pastebima vaiko rodoma iniciatyva ir ji palaikoma. Stebima ir pasidžiaugiama vaiko daug kartų kartojamais veiksmais, rodančiais jo atkaklumą. Priimami vaiko siūlomi žaidimai Žaidžiama žaidinimus su vaiku tol, kol jis to nori.
2-asis žingsnis	Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Judėsį, veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. Veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties.	Pabūnama greta vaiko, kai jis mokosi naujų veiksmų – tai stiprina jo atkaklumą, skatina tęsti bandymus. Neskubama padėti vaikui – paties atliktas veiksmas turi didesnę poveikį jo raidai. Žaidžiama, ką nors veikiama vaikų akivaizdoje, kad mažyliai galėtų stebėti atskirus veiksmus, procesą. Kantriai padedama vaikui mokytis, kai jis rodo iniciatyvą, domisi naujais veiksmais.
3-iasis žingsnis	Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.	Pasirūpinama saugia aplinka grupėje, lauke. Nuolat praturtinama grupė kuo nors nauju, pasiūloma vaikams naujų žaidimų. Žaidžiama įvairius sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų suaugusį stebėti ir mėgdžioti, taip mokosi naujų veiksmų. Skatinama vaikus pastatyti bokštelį, baigti sudėti dėlionę. Siūloma vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai. Neišleidžiama vaikų iš akių. Kai tik įmanoma, palaikomi vaiko norai.

4-asis žingsnis	Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusio pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusių paskatinimo, padėjimo.	Palaikomi vaikai, kurie bando iššūkį įveikti savarankiškai, neskubama teikti pagalbos. Palaikomi vaikų veiklos sumanymai, padedama juos išplėtoti, įgyvendinti. Pasiūloma vaikams veiklos dviese, grupelėje ar su visa grupe. Vaikams, kurie greit nusimena, meta veiklą, padedama surasti išeitis, sprendimus. Pastebima ir palaikoma vaiko iniciatyva atliekant nesudėtingus darbus: išplauti teptukus, plauti žaislus ir pan.
5-asis žingsnis	Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos prie suaugusio jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusio pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai.	Skatinama vaikus turiningiau išplėtoti jų pačių sumanymą. Veiklą vaikams pasiūloma tik kaip motyvuojančią idėją, kurią jie galėtų sukonkretinti ir savaip įgyvendinti. Nesiūloma uždarų užduočių, kuriose auklėtojas nurodo vaikui visus veiklos atlikimo žingsnius. Pagalbą vaikui teikiama ne ką nors darant už jį, bet keliant mąstyti skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų.
6-asis žingsnis	Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusio jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusį.	Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų, sumanymų vaikų grupelių veiklai. Pastebėti vaiko sumanymus, juos palaikyti, padėti išplėtoti. Sudaromos sąlygos grupėje vaikų sumanymus ir auklėtojo pasiūlytą veiklą plėtoti po keletą dienų, neardant vaikų susikurtos aplinkos, nebaigtų darbų. Vaikai skatinami pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas. Skatinama vaikus kruopštumo, susikaupimo.
7-asis žingsnis	Nusiteikęs pradėti, siūlyti naują veiklą, ją užbaigti, užmegzti naują draugystę, naują kontaktą su suaugusiais. Savo iniciatyva pagal savo pomėgius, interesus pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja. Nuo pradžios iki pabaigos gali atlikti ir nepatrauklią veiklą. Palankiai priima iššūkius, bando pats įveikti kliūtis. Kreipiasi į suaugusį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.	Pedagogas skatina lyderystę siūlydamas vaikams patiems siūlyti idėjas ir sumanymus. Organizuojamos grupinės veiklos, kurių metu vaikai patys turi susitarti, kas bus grupės lyderis. Pastebėti grupės lyderius, tam tikrose ribose leisti jiems realizuoti sumanymus, idėjas. Pasiūlyti vaikų idėjų savaites, kurių metu patys vaikai sugalvotų veiklas, plėtojams temas.

	15. Ugdymosi pasiekimo sritis: Tyrinėjimas	
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais).	Vaikus paguldoma ar pasodinama taip, kad jie galėtų plačiai matyti aplinkui – stebėti kitus vaikus ir su jais bendrauti. Visa, kas yra artimiausioje aplinkoje, laikoma žaidimo priemonėmis. Kūdikui sudaromos galimybės žaisti su žaislais arba tam tinkamais daiktais, judėti, liesti daiktus, išlaikyti pusiausvyrą, stengtis pajudėti daikto link, jį pasiekti, paragauti. Sudaromos sąlygos patirti skirtingas žaidimo erdves, tokias, kaip lygios grindys, kilimas, žolė, smėlis, minkšti ir kieti paviršiai, erdvės viduje ir lauke; pajusti įvairius pojūčius – šviežio oro, įvairių paviršių, kvapų, temperatūrų skirtumo, garsų.
2-asis žingsnis	Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų.	Duodama įvairių tinkamų žaisti daiktų ir žaislų, kurie skatina atlikti tiek stambiuosius, tiek smulkiuosius judesius. Vaikams sudaromos sąlygos aktyviai tyrinėti aplinką, suaugusieji padeda, bet netrukdo, nepertraukia. Jiems sudaromos sąlygos naudoti ir vystyti įvairius gebėjimus, pvz., klausyti, stebėti, prisiminti, kalbėti, aptarti, kas vyko (reflektuoti), priimti sprendimus. Jau nuo mažumės mokoma atpažinti spalvas, simetriją ir formas, atkreipti dėmesį, kurios tinka viena prie kitos, yra giminingos.
3-iasis žingsnis	Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	Pateikiama knygų ir paveikslėlių apie įvairius jų kasdienio gyvenimo aspektus. Skatinama manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalyti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti į vieną, išpilstyti vandenį į mažus buteliukus ir vėl supilti į didelį indą. Sudaromos galimybės surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą, t. y. grupuoti paprastus daiktus ar padėti juos į jų vietą. Skiriama laiko mokytis apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.

4-asis žingsnis	Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.).	Skatinama nebijoti bandyti ir klysti ieškant savo iškeltų problemų sprendimų, pasinaudoti ankstesniu patyrimu ir juo remiantis bandyti naujus sprendimo kelius. Ugdymo programa ir aplinka kuriama taip, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudodami galėtų inicijuoti kryptingą iškilusios problemos sprendimo veiklą, patys sugalvoti problemas ir su pasitenkinimu ieškoti jų sprendimo būdų.
5-asis žingsnis	Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.	Vaikams pateikiama tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, žemėlapių, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį. Vaikus skatinama stebėti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti įsivaizduojamus daiktus. Sudaroma galimybė suskaičiuoti, prognozuoti, pvz., į kiek dalių reikės padalyti pyragą, po kiek saldainių imti, kad visi gautų po lygiai. Skatinama pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas, nukreipti savo dėmesį į ką nors kita ar atkreipti dėmesį dabartį. Skatinama paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti.
6-asis žingsnis	Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas	Sudaromos sąlygos skatinti ir tyrinėti gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes. Siūloma atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. Vykdoma projektinė veikla, skirta ilgalaikiams stebėjimams. (pvz., stebėti augalo augimą). Mokoma vaikus fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan. Mokoma ir skatinama vaikus savarankiškai naudotis mikroskopu, kitais galimais prietaisais, skirtais tyrinėti. Vaikai skatinami, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusius klausimus knygoje, internete, jeigu mato, kad nepavyksta, pasiklaustų suaugusių, kurie gali padėti.

	priemonės (pvz., lupą, mikroskopą). Su suaugusiais ar vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų. Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.	
7-asis žingsnis	Domisi gamtinės aplinkos tyrinėjimais (stebėjimais, bandymais). Siūlo idėjas, ką norėtų tyrinėti, išbandyti, pasirenka tai, kas labiausiai domina. Suaugusio padedamas numato, ką reikės atlikti, pasiūlo, kokias priemones ir kaip galima panaudoti tyrinėjant, stebi ar bando, aptaria ir daro išvadas. Tai, ką sužinojo tyrinėdamas, susieja su tuo, ką jau žinojo, išsako savo abejones ir ką dar norėtų sužinoti. Suaugusiojo padedamas atlieka paprastus artimiausios socialinės aplinkos, žmonių gyvenimo, darbo, kūrybos tyrinėjimus. Tyrinėja susidomėjęs, atidžiai, stengiasi viską pastebėti. Samprotauja apie pastebėtas aplinkos objektų savybes, požymius, žmonių gyvenimo būdo bruožus, palygina, kritiškai vertina. Atskiria dalis nuo visumos, sujungia dalis į visumą, daro sekas, grupuoja, klasifikuoja. Projektuoja, modeliuoja. Stebėdamas ar vykdydamas bandymą stengiasi viską atlikti tvarkingai, laikytis sutartų taisyklių.	Siūloma vaikams atlikti gamtinius bandymus auginant daržoves, tyrinėjant vandenį, stebint augalus, jų pasikeitimus nuo sėklos iki užmegztų vaisių. Siūloma tyrinėjimams naudoti kompiuterį, fotoaparata, mobiliųjį telefoną ar kt. Vykdoma trumpalaikė ir ilgalaikė projektinė veikla.

	16. Ugdymosi pasiekimo sritis:	

Problemonių sprendimas		
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	Pakartoja nepasisekusį veiksma, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultata. Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos.	Vaikas padrašinamas savarankiškai bandyti įveikti iššūkį ar problema. Pagiriama, kai jam pasiseka susidoroti su kliūtimi. Parodomi vaikui sprendimo būdai sunkumams įveikti. Kai vaikas bando atlikti tai, ko padaryti dar negali, padedama jam. Jei bando daryti tai, kas pavojinga – aiškinama, kad to daryti negalima, nukreipiamas dėmesys, nuraminama.
2-asis žingsnis	Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. Nepavykus įveikti kliūtis, meta veiklą arba laukia pagalbos.	Komentuojamos vaiko veiksmų ir auklėtojo demonstruojamų veiksmų pasekmės. Vaikas drašinamas: „Tau pavyks!“ „Pabandyk kitaip!“ „Na, dar kartą!“ Rodomi vaikams būtini veiksmų su daiktais būdai. Patariama, kaip elgtis įvairiose sudėtingose situacijose.
3-iasis žingsnis	Drašiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą.	Vaikai skatinami imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Jei vaikas sako „negaliu“, „nemoku“, jis drašinamas. Kai vaikui kas nors nepasiseka arba jei jis prašo padėti, klausiama paties vaiko: Ką dar galima padaryti? Kaip kitaip galima padaryti? Arba pateikiama kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų.
4-asis žingsnis	Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.	Drašinama vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos. Komentuojama, taikomi problemų sprendimo būdai ir analizuojamos jų pasekmės, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko įveikti sunkumus. Vaikams susidūrus su problema, skatinama juos prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau. Padedama vaikams įveikti sunkumus, tariantis kartu su vaikais, padedant jiems apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus.
5-asis žingsnis	Kartais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių.	Padedama vaikams geriau suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes. Siūlomos vaikams sudėtingos veiklos, drašinama jų imtis, drašiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais.

	Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusio pagalbos.	Skaitomi kūriniai apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes. Kai vaikai susiduria su problema, paprašoma visų pagalvoti, ką galima daryti toje situacijoje.
6-asis žingsnis	Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusio pagalbos.	Pateikiami vaikams atvirieji klausimai, padedantys apmąstyti problemą: —Kas atsitiko? —Kaip tu jautiesi? —Kaip jaučiasi kiti? Vaikui susidūrus su problema, klausiamo: —Ką tu darei? —Ar tai padėjo įveikti problemą? —Ką dar galima daryti? —Ar tai padės įveikti problemą? Siūloma vaikams probleminių užduočių, kurias turėtų įveikti jie patys.
7-asis žingsnis	Sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas priima natūraliai, nusiteikęs juos įveikti. Ieškodamas, kaip susidoroti su sudėtinga veikla, kliūtimi ar problema, samprotauja apie sprendimus, jų pasekmes, pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų. Tariasi su kitais, drauge ieško išeities, siūlo ir priima pagalbą. Supranta ir pasako, ar problemą gali įveikti pats, kartu su kitais vaikais, ar būtina suaugusio pagalba.	Padedama vaikams įveikti sunkumus, tariantis kartu su vaikais, padedant jiems apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus. Kilus grupėje tarp vaikų konfliktui, diskutuojama kas atsitiko, kaip reikia spręsti iškilusią problemą. Pedagogas turi padėti vaikams patiems išspręsti susidariusią situaciją, o ne pats ją išspręsti. Siūloma plėtoti savaitės temą – „Draugystė“. Taip pat žaisti situacijų žaidimus, kai pedagogas sugalvoja sudėtingas kasdienes situacijas, o vaikai turi rasti sprendimo būdus.

	17. Ugdymosi pasiekimo sritis: Kūrybiškumas	
Žingsniai	Pasiekimai	Vaikų veiksenos
1-asis žingsnis	Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus.	Duodama žaisti su įvairių spalvų, tekstūros, formų žaislais, leidžiama klausytis įvairių garsų, suteikiama galimybė užuosti įvairius kvapus. Pasirūpinama, kad vaikas nuolat patirtų vis naujų įspūdžių. Aplinka kuriama smalsumą žadinančiais dalykais – garsai, spalvos, žaislai, meno kūriniai – kurie keltų smalsumą ir atkreiptų dėmesį. Išnaudojami visi 5 pojūčiai (uoslės, skonio, regos, klausos, lytėjimo),

		suteikiant galimybę apžiūrėti aplinką, klausytis, skonėtis, uosti, paliesti ir pajusti įvairių žaislų medžiagų paviršius.
2-asis žingsnis	Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktams tyrinėti.	Parūpinama priemonių ir skatinama veikla, grindžiama visų 5 pojūčių panaudojimu aplinkai tyrinėti. Parūpinama įvairių, atkreipiančių dėmesį, naujus potyrius žadinančių žaislų, medžiagų (skirtingų formų, tekstūros, spalvų), objektų, skleidžiančių garsus. Medžiagų ir žaislų nuolatinis atnaujinimas, kaitaliojimas yra vaikams įprastas reiškinys. Aplinka ir joje esantys žaislai, priemonės naudojami veiklos metu yra lavinantys visus pojūčius. Naudojami žaislai, kuriuos galima išardyti, išbandyti jų formas, pritaikant tinkamiausią, taip pat garsus skleidžiančius žaislus.
3-iasis žingsnis	Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.	Skatinama klausti, domėtis, į klausimus atsakyti trumpai, bet aiškiai, siekiant sudominti ir skatinti toliau tyrinėti. Kuriam saugią, džiaugšmingą, laisvą aplinką, kurioje vaikas gali eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga. Siūloma žaidimų su vandeniu. Vaikai jį gali pilstyti, sverti, semti, laistyti (prižiūrimi suaugusiųjų). Lauke nesmarkiai lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai apdengus vaikus leidžiama braidyti po balas, taškyti vandenį, semti jį kibirėliais. Vaikus skatinama daryti taip, kaip iki šiol nedarė, pasirenkant kuo įvairesnių sprendimų. Veikla organizuojama ir patalpose, ir lauke. Skatinama vaikus savarankiškai, be suaugusių pagalbos, statyti smėlio pilis, jas dekoruoti, naudoti gamtos dovanas.
4-asis žingsnis	Įžvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Aptariama, ką naujo, originalaus pavyko sukurti, svarstyti, kaip galėtų patobulinti panašų kūrinį kitą kartą. Lavinamas kūrybinis mąstymas – lankstumas, gausumas, detalumas, originalumas. Klausima: „Kaip dar kitaip galėtum pasakyti, padaryti, ką dar tai galėtų reikšti?“ (mąstymo lankstumas). Skatinama išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę, dalyką galima

		panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams, kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus. Suteikiama laisvės, erdvės, laiko pasiūlant naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, kuriuos vaikai gali panaudoti kurdami vaidinimus, rinkdamiesi jiems patinkančią veiklą, režisuodami savo pačių sugalvotas istorijas. Prašoma kuo tiksliau apibūdinti kūrinį, išdailinti piešinį ir pan. Pateikiant netikėtus, fantastinius klausimus, skatinama vaiką išsakyti originalias mintis. Vaiko prašoma drąsiai išsakyti visas į galvą atėjusias idėjas: nupiešti, suvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius, sukurti melodijas ir t. t. (mąstymo ribos, idėjų gausumas). Skatinama džiaugtis savo kūriniais, aptariama, kokias sugalvotas idėjas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiaame gyvenime.
5-asis žingsnis	Klausinėja aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu.	Prašoma sugalvoti, kaip būtų galima detaliai ištobulinti savo „objektą“, įsivaizduojant, papasakojant, išreiškiant judesiu, piešiant, kad jis būtų kuo labiau išbaigtas, dar tobulesnis. Skatinamas <i>kūrybiškumas</i>, laisvai reikšti idėjas, užduodama daug atvirojo tipo klausimų, kad idėjų būtų kuo daugiau, kuo įvairesnių. Ugdomas <i>originalumas</i> – prašoma išsakyti idėjas taip, kad niekas kitas taip nesugebėtų, drąsinama fantazuoti, kurti, nebijoti savo idėjų, sakyti visa, kas tik ateina į galvą. Ugdoma fantazija žaidžiant ir kuriant nerealias, bet prasmingas situacijas. Skatinama atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės. Pasiūloma įdomios veiklos ir patirties, skatinant patirti naujų išgyvenimų. Skatinama dalytis praeityje išgyventa įdomia patirtimi, veikla, kelionių įspūdžiais ir nuotykiomis su kitais vaikais. Vengiama vertinti, „rūšiuoti“ vaikus pagal pasiekimus. Priimami ir palankiai vertinami visokie atsakymai, bet kokio lygio veiklos rezultatai, visais atvejais surandant, pastebint ir išsakant tai, už ką būtų galima juos pagirti. Skatinami dalytis idėjomis dirbant porose, grupelėse, kartu priimti sprendimus. Organizuojami projektai, grupinė veikla. Mokoma mokytis ir dirbti grupėje,

		kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiems nieko pasakyti. Mokoma dalytis idėjomis. Tokie pokalbiai vyksta nedidelėse grupelėse.
6-asis žingsnis	Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.	Prieš tai vaikams paaiškinama, kad galimi patys įvairiausi atsakymai, ir kuo jie įdomesni ir labiau netikėti, tuo geriau. Kuriamą žaidybinę ir tyrinėjimo aplinką, suteikianti įvairių reikiamų priemonių ir medžiagų. Skatinamas tolesnis divergentinis mąstymas. Pateikiami klausimai: „Kas būtų, jeigu?..“ Skatinama pamatyti naujus, iki tol nepastebėtus įvairius gamtos reiškinius, augalų, paukščių gyvenimą. Nuolat atkreipiamas dėmesys į visus žmogaus pojūčius. Mokomasi pastebėti, įsiklausyti, užuosti, paliesti ir pajusti. Taikomi metodai ir būdai: <i>smegenų audrinimas</i>, fantastiniai <i>klausimai</i>, prašoma išvardyti kuo daugiau daikto naudojimo būdų, kūrybiniai vaidinimai, pasakos kūrimas sėdint ratu, fantastinio gyvūno piešimas.
7-asis žingsnis	Greitai pastebi ir renkasi tai, kas nauja, sudėtinga. Įžvelgia dar neišbandytas veiklos, saviraiškos galimybes, kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto. Pasineria į kūrybos procesą, įsivaizduoja, fantazuoja, remiasi vidine nuojauta, turimas patirtis jungdamas į naujas idėjas, simbolius, naujus atlikimo būdus. Pats ir kartu su kitais ieško atsakymų, netikėtų idėjų, savitų sprendimų, neįprastų medžiagų, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Nebijo daryti kitaip, būti kitoks, drąsiai, savitai eksperimentuoja.	Kuriamos situacijos, kurių metu patys vaikai iš netradicinių medžiagų (pvz. buities daiktų) kuria teatrą. Atliekant kūrybines dailės užduotis pasiūloma patiems vaikams susirasti ir pasirinkti priemones, kurių pagalba sukurtų dailės kūrinėlį pagal nurodytą temą. Pedagogams siūloma sukurti vaikams tokias situacijas, kurios būtų ribotos priemonėmis, tačiau vaikų kūrybinis požiūris atskleistų neįtikėtinas galimybes kuriant, fantazuojant, žaidžiant. Siūloma pedagogams pateikti kuo daugiau klausimų, kurie skatintų ugdytinius mąstyti.
	18. Ugdymosi pasiekimo sritis: Mokėjimas mokytis	

<i>Žingsniai</i>	<i>Pasiekimai</i>	<i>Vaikų veiksenos</i>
1-asis žingsnis	Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebi ką nors ir susitapatina su juo, mėgdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą. Pradedama tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais	Palaikoma priežiūros tvarka, kuri sudaro galimybes žaidybinei sąveikai. Kalbinamas kūdikis, rodoma jam įdomūs žaislai ar daiktai, sudaroma galimybė judėti, praktikuotis, džiaugtis, kai kas nors pavyksta, giriama. Maitinant, maudant, žaidžiant su kūdikiu kalbamasi su juo, rodomi ir įvardijami daiktai, veiksmai su žaislais. Parūpinama žaislų, kurie skatina tyrinėti visais pojūčiais.
2-asis žingsnis	Nori naujų išspūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais – juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebi, mėgdžioja, klausia.	Pripažįstama, kad viskas, kas vyksta, gali būti naudinga žaidimui ir mokymuisi. Pastebimi vaikų ketinimai, jie įvardijami, padedama juos įgyvendinti. Duodama tokių žaislų, kurie skatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kišti į burną, kuriais galima įvairiais būdais manipuliuoti, esant minimaliai suaugusio pagalbai. Leidžiama žaisti ir mokytis individualiu tempu. Į vaiko individualias pastangas, smalsumą ir tyrinėjimus žiūrima pozityviai, išklausoma vaikų, skatinama, džiaugiamasi tuo, ko jie išmoko, jų mažais atradimais. Žaislai ar žaidimui tinkami daiktai parenkami taip, kad būtų ir tokių, su kuriais lengva veikti, ir tokių, kurie kelia iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami.
3-iasis žingsnis	Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ką išmoko.	Kartu su vaiku pasidžiaugiama tais dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisiegti sagas, bėgioti, sudėlioti dėlionę. Atkreipiamas dėmesys į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kuriamos sąlygos vaikui mokytis. Vaikams padedama suprasti savo galimybes ir apribojimus, sudaromos visos sąlygos tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. Leidžiama vaikams patiems pajusti ir nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba. Vaikus drąsinama, inicijuojama žaisti. Kuriamas prasmingas ir, kur įmanoma, tikroviškas žaidimo ir darbo kontekstas.
4-asis žingsnis	Pasako, parodo, ką nori išmokti. Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir	Kalbamasi su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko iš jų išmoko. Pastebimos situacijos, kuriose vaikas nori ko nors išmokti. Skatinama pasakyti, ko jis nori išmokti, sudaromos sąlygos mokytis to, ko jis

	komentuoja padarinius. Pasako, ką veikė ir ką išmoko.	nori. Netrukdoma, kai vaikas įsitraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebima ir padedama ar padrašinama, kai vaikas prašo ir kai tai būtina.
5-asis žingsnis	Norėdami ką nors išmokti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...	Pripažįstama, kad vaikų sugebėjimas išlaikyti dėmesį ir domėjimasis aplinkiniu pasauliu didėja, numatomos įvairios veiklos, kurios padeda mokytis tyrinėti ir pažinti aplinką. Vaikus drąsinama sakyti „Aš nežinau“, nebijoti suklysti ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, galvoti, kaip rasti atsakymą ar sprendimą.
6-asis žingsnis	Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.	Leidžiama, siūloma vaikams naudotis imitaciniais žaidimais tinkamomis priemonėmis. Kalbama su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis. Kalbama su vaikais ne tik apie tai, ką jie jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai, kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis. Sudaromos sąlygos vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitus dalykus. Supažindinama vaikus su enciklopedijomis, internetu, leidžiama, siūloma bei mokoma jais naudotis.
7-asis žingsnis	Samprotauja apie mokymąsi mokykloje, išsako savo požiūrį į mokymąsi, jo prasmę. Kelia nesudėtingus mokymosi tikslus ir numato, kaip jų sieks, samprotauja apie tai, kaip pavyko. Kalba apie tai, kad daug sužinoti ir daug ko išmokti apie žmones, daiktus, gamtą galima klausinėjant, stebint aplinką, iš spaudos ir knygų, enciklopedijų, internete, TV ir kt. Savarankiškai susiranda nesudėtingą informaciją, klausinėja draugų, suaugusių, kai reikia, prašo suaugusių pagalbos. Siūlo idėjas, ko ir kaip galima būtų mokytis kartu, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti. Mokosi iš kitų. Apmąsto ir samprotauja, ko mokėsi, ką išmoko, ko norėtų išmokti.	Kalbama su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis. Siūloma parengti nesudėtingas užduotis, kurias vaikai turėtų atlikti namuose ir darželyje pristatyti, kaip sekėsi (pvz. surinkti tam tikrą informaciją, sukurti darbelį, atrinkti savo šeimos nuotraukas, pristatyti draugams ir pan.). Siūloma vartyti vaikų enciklopedijas, knygas. Vedami pokalbiai apie profesijas, kokių gebėjimų turi įgyti žmogus, kad taptų mokytoju, gydytoju, gaisrininku ar kt.

**TEMŲ PLĖTOJIMAS ATSIŽVELGIANT Į METŲ LAIKŲ KAITĄ,
VISUMINIŲ PASAULIO PAŽINIMĄ**

Ruduo	Sveikas darželi ir draugai
	Išskrido paukšteliai į šiltus kraštus
	Kas auga darže, sode?
	Iš miško versmės. Miško gyventojai
	Naminių gyvūnų pasaulis
	Duonos riekelėje – žiemkenčio kelias
	Gamta – mūsų namai. Gyvenkime švariau
	Rudenėlis lapais lyja. Ką žada oras?
	Aš švarus ir gražus
	Mano augintinis
	Močiutės skrynelėje
	Žiema
Dienos ir nakties kaita	
Kūčios. Kalėdos. Laikas. Laiko cikliškumas	
Mes mergaitės ir berniukai	
Paukštelių ir žvėrelių globa žiemą	
Žiemužė – snaigėm sninga. Žiemos pramogos ir sauga	
Gimtinė – tai mes. Vasario 16-oji	
Žiema, žiema, bėk iš kiemo	
Seku, seku pasaką	
Pavasaris	Žaidžiame teatrą
	Lietuva – šalėlė mano. Kovo 11-oji
	Sučiuilbės, suskambės pavasarėlis
	Velykos
	Pažadinkim žemele

	Mes rūšiuojame ir švariname gamtą
	Vieni auga – kiti sensta. Žmogaus amžiaus tarpsniai
	Švelnios mamos rankos. Motinos diena
	Sodų žydėjimas
	Netrukdyk man ropoti ir skraidyti
	Spalvotas ir spalviukai. Tyrinėju ir atrandu
	Žaidimų dienelelės
Vasara	Tėvelio darbščios rankos. Tėvo diena
	Šeimos sveikatingumo šventė

VI. NAUDOTA LITERATŪRA. ŠALTINIAI

1. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014.
2. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015.
3. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Monkevičienė O. (sud.). Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
4. Socialinių įgūdžių ugdymo vadovas. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2003.
5. Cauglin P. I. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas, 2001.
6. Verseckienė O. Marcinkas F., ir kt. Po tėviškės dangum. Etninio ugdymo gairės. Vilnius: Almanachas „Tautodailė“, 1995.
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005-04-18 įsakymas Nr. ISAK-629 „Dėl ikimokyklinių ugdymo programų kriterijų aprašo“ (Žin., 2005, Nr. 52-1752).
8. Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymas (Žin, 1998, Nr. 115-3228).
9. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. Vilnius: leidybos centras 2003.
10. Becker-Textor Ingeborg. Kūrybiškumas vaikų darželyje. Vilnius: Presvika, 2001.
10. Piaget J. Vaiko kalba ir mąstymas. Vilnius, 2002.
12. Ankstyvosios vaikystės muzikos mokymo programa. Muzikos žaismas. Kronta, 2004.
13. Ivoškuvienė R., Mamonienė Z., Pečiulienė O., Stoškuvienė K. Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtos kalbos ugdymas. Šiauliai: Raštekla, 2002.
14. Hille K., Evanschitzky P., Bauer A. 3-6 metų vaiko raida. Psichologijos pagrindai ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdytojams. Vilnius: Tyto alba, 2015.

Interneto svetainės:

1. www.smm.lt
2. www.lrs.lt
3. www.svietimas.takas.lt
4. www.ikimokyklinis.lt

SUDERINTA

Priekulės vaikų lopšelio-darželio
2021-10-28 Mokytojų tarybos posėdžio
protoliniu nutarimu (protokolas Nr. P1-4)